

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: KFL

Studijní program: Učitelství pro 2. stupeň ZŠ

Studijní obor Anglický jazyk – Občanská výchova

USA v sociálně-politické perspektivě USA in Social and Political Perspective

Diplomová práce: 11-FP-KFL– 219

Autor:

Miroslava SVOBODOVÁ

Podpis:

Vedoucí práce: Mgr. Ing. Martin Brabec, Ph.D.

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
101	5	-	-	53	-

V Liberci dne: 26.4.2011

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

461 17 LIBEREC 1, Studentská 2

Tel.: 485 352 515

Fax: 485 352 332

Katedra filosofie

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

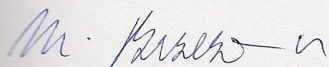
(pro magisterský studijní program)

Diplomant: Miroslava SVOBODOVÁ
Adresa: U Hřiště 353, Zbraslavice, 285 21
Obor (kombinace): Anglický jazyk – Občanská výchova
Název DP: USA v sociálně-politické perspektivě
Název DP v angličtině: USA in Social and Political Perspective
Vedoucí práce: Mgr. Ing. Martin Brabec, PhD.
Konzultant:

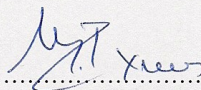
Termín odevzdání: duben 2010

Pozn. Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování DP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 15.4.2009

děkan

vedoucí katedry

Převzal (diplomant): MIROSLAVA SVOBODOVÁ

Datum: 19. 5. 2009

Podpis: Miroslava Slobodova

Název DP: USA v sociálně politické perspektivě

Vedoucí práce: Mgr. Ing. Martin Brabec, Ph.D.

Cíl: Analýza Spojených států amerických v sociálním a politickém kontextu.

Požadavky: Studentka na základě vybrané české i zahraniční literatury rozebere různé přístupy k vysvětlení specifčnosti Spojených států. Popíše jak důvody americké výjimečnosti a její vývoj, tak i hodnoty, na kterých jsou dnešní Spojené státy založené, např. individualismus, materialismus, náboženství a vlastenectví. V této souvislosti vysvětlí i základní pojmy.

Metody: Analýza vybrané literatury, komparace jednotlivých autorů

- Literatura:
- Tocqueville, A. *Demokracie v Americe*. 2. vyd. Praha: Academia, 2000. 624 s. ISBN 80-200-0829-2.
 - Kohut, A. - Stokes, B. *Amerika proti světu : v čem je iná a proč ju nemajú radi*. 1. vyd. Bratislava: Slovart, 2006. 255 s. ISBN 80-8085-103-4.
 - Lipset, S. M. *Dvousečná zbraň: Rub a líc americké výjimečnosti*. 1. vyd. Praha: Prostor, 2003. 380 s. ISBN 80-7260-094-X.
 - Huntington, S. P. *Kam kráčíš, Ameriko? Krize americké identity*. 1. vyd. Praha: Rybka Publishers, 2005. 419 s. ISBN 80-86182-87-8.
 - Lévy, B. H. *Americká závrať*. 1. vyd. Brno: Host, 2006. 346 s. ISBN 80-7294-203-4

Čestné prohlášení

Název práce: USA v sociálně-politické perspektivě

Jméno a příjmení autora: Miroslava Svobodová

Osobní číslo: P05000332

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má diplomová práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé diplomové práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 26.4.2011

Miroslava Svobodová

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala především mému vedoucímu diplomové práce panu Mgr. Ing. Martinu Brabcovi, Ph.D. za vytrvalou pomoc, podnětné rady, připomínky a vedení během celé diplomové práce.

Samozřejmě děkuji i celé své rodině a přátelům za projevenou podporu a v neposlední řadě i trpělivost, kterou mi dokazovali v průběhu celého mého studia.

Anotace

Tato diplomová práce dává přehled o různých aspektech americké výjimečnosti. Jejím cílem je identifikovat charakteristické hodnoty a poskytnout informace o jejich vývoji a propojenosti se současností. Práce poukazuje i na další oblasti, kterými se Spojené státy od jiných zemí odlišují. Upozorňuje také na způsoby, jakými USA ovlivňují zbytek světa a zabývá se i vlivy, jimž jsou USA vystaveny. Možnost využití získaných poznatků je v rámci občanské výchovy v nižších ročnících především u průřezového tématu Multikulturní výchova. Ve vyšších ročnících je možné témata týkající se americké politické scény zahrnout i do průřezového tématu Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech.

Klíčové pojmy:

- Výjimečnost
- Hodnoty
- Tradice
- Identita
- Americký sen

Summary

This diploma thesis gives an overview of various aspects of American exceptionalism. Its aim is to identify characteristic values and provide information about their development and integration with the present. The work also points to other areas in which the United States differ from other countries. It also highlights the ways in which the U.S. affects the rest of the world and deals with the pressures to which the U.S. is exposed. There is

a possibility to use the gained knowledge in lower grades of primary school during the civic education especially for the cross-cutting theme of Multicultural Education. In the higher grades, the issues relating to the American political scene may be included in the cross-cutting themes related to the thinking in the European and Global Context.

Key words:

- Exceptionalism
- Values
- Tradition
- Identity
- American dream

Obsah

Úvod	10
1 Hodnoty, na kterých jsou USA založené.....	11
1.1 Počátky výjimečnosti.....	11
1.1.1 Úvod.....	11
1.1.2 Důvody k osidlování Nového kontinentu.....	12
1.1.3 Podmínky vzniku těchto hodnot.....	13
1.1.4 Shrnutí.....	14
1.2 Vlastenectví.....	15
1.2.1 Úvod	15
1.2.2 Počátky.....	15
1.2.3 Teorie o americkém národě.....	16
1.2.4 Přistěhovalci v různých dobách.....	18
1.2.5 Hrdost.....	19
1.2.6 Odlišné prostředky demonstrování patriotismu.....	21
1.2.6.1 Občanská sdružení	21
1.2.6.2 Kult vlajky.....	22
1.2.6.3 Další projevy vlastenectví.....	24
1.2.7 Neblahé důsledky patriotismu - války v režii Spojených států.....	25
1.2.8 Shrnutí.....	26
1.3 Náboženství.....	27
1.3.1 Úvod	27
1.3.2 Historický odkaz.....	30
1.3.3 Odluka státu a církve.....	32
1.3.4 Náboženství a domácí politika.....	34
1.3.5 Mesianismus.....	34
1.3.6 Důsledky	36
1.3.7 Shrnutí.....	37
1.4 Individualismus.....	37
1.4.1 Úvod.....	37

1.4.2 Vymezení pojmu.....	37
1.4.3 Individualismus na úrovni občanů.....	38
1.4.4 Individualismus na úrovni domácí politiky.....	40
1.4.5 Individualismus na úrovni zahraniční politiky.....	41
1.4.6 Individualismus na trhu práce.....	42
1.4.7 Rodinný život.....	43
1.4.8 Shrnutí.....	45
1.5 Svoboda.....	45
1.5.1 Úvod.....	45
1.5.2 Historický odkaz.....	46
1.5.3 Domácí vzdělávání.....	46
1.5.4 Svoboda v pojetí rodinném.....	48
1.5.5 Vězeňství.....	50
1.5.6 Důsledky.....	53
1.5.7 Shrnutí.....	54
1.6 Materialismus.....	55
1.6.1 Úvod.....	55
1.6.2 Vztah materialismu k ostatním hodnotám typických pro USA	56
1.6.3 Typické rysy.....	58
1.6.3.1 Okázalost	58
1.6.3.2 Spotřeba jako vedlejší produkt žití.....	61
1.6.4 Důsledky.....	62
1.6.5 Shrnutí.....	63
2 Specifičnost Spojených států.....	64
2.1 Udržování tradic.....	64
2.1.1 Úvod.....	64
2.1.2 Morálka.....	65
2.1.3 Práce.....	67
2.1.4 Pracovní nasazení.....	68
2.1.5 Shrnutí.....	70
2.2 Krize národní identity.....	70

2.2.1 Úvod.....	70
2.2.2 Kdo je Američan.....	71
2.2.3 Riesmanovo rozdělení.....	72
2.2.4 Vnějškově řízený člověk a práce.....	74
2.2.5 Manipulace.....	76
2.2.6 Shrnutí Riesmanovi teorie.....	77
2.3 Zhroucení amerického snu.....	78
2.3.1 Úvod.....	78
2.3.2 Pravý americký sen.....	78
2.3.3 Nová generace.....	79
2.3.4 Chudoba.....	81
2.3.5 Nové požadavky	84
2.3.6 Shrnutí.....	85
3 Využití tématu na 2. stupni základních škol.....	86
3.1 6. třída.....	86
3.2 7. třída.....	87
3.3 8. třída.....	88
3.4 9. třída.....	89
Závěr.....	90
Seznam literatury.....	95
Monografie.....	95
Elektronické zdroje.....	97
Seznam příloh.....	101

Úvod

Největším motivem k napsání této diplomové práce je lehkost s jakou Spojené státy ovlivňují dění na celé planetě a problémy, které z toho vyplývají. Tato práce má přispět k pochopení příčin jejich činnosti analýzou sociálního a politického kontextu. Toho docílíme představením si důvodů, které stojí za výjimečným postavením Spojených států amerických a jejich vlastnímu pochopení sebe sama jako unikátní.

V první řadě se Spojené státy jeví jako jedinečné především díky souboru hodnot, jež je pro ně charakteristický a jež je ve svém důsledku odlišuje od jiných národů. Touto kombinací se pro její závažnost budeme zabývat nejvíce, a proto bude tvořit podstatnou část této práce. Náš záměr spočívá v identifikaci jednotlivých hodnot, popsání historických souvislostí jejich vzniku a odhalení v čem tkví jejich důležitost v dnešní době a v jakých oblastech se obvykle projevují.

Druhou část tvoří témata specifická především pro Spojené státy. Jejich výběr je založen výhradně na mém osobním zájmu a považuji je za klíčový pro dokreslení mimořádné atmosféry Spojených států. Důraz je zde přikládán na jejich vývoj v čase a proměny, kterými vybrané oblasti prošly.

Ke zmapování takto obsáhlého tématu budu volit literaturu českých, jiných evropských i dalších zahraničních autorů a také bezpochyby autorů amerických. Hlavním důvodem pro širokou škálu rodných zemí odborníků na dané sféry je možnost komparace různých úhlů pohledů na konkrétní otázku.

Protože nás zajímá i vývoj hodnot a daných témat v čase, rozhodla jsem se využít i literatury dobově starší v kontrastu té soudobé.

1 Hodnoty, na kterých jsou USA založené

Je až s podivem, že přestože jsou Spojené státy zemí, v které se již od počátku její existence mísily rozmanité kultury nejrůznějších národností, hodnoty, které zde byly přítomny na samém zrodu, přetrvávají i nadále mezi nejdůležitějšími hodnotami utvářejícími dnešní tvář Spojených států. Samozřejmě, že jejich podoba prošla vlastním vývojem a často se i pozměnila, přesto všechny, které jsou předmětem této práce a které jsou považovány za klíčové a typické pro Spojené státy, zde byly přítomny již při vyložení prvních kolonistů. Mezi ně se řadí vlastenectví, náboženství, individualismus, svoboda a materialismus.

Abychom byli schopni popsat dnešní Spojené státy americké a spolehlivě vysvětlit a především pochopit jejich hodnoty, je nezbytně nutné zabývat se, alespoň okrajově, historií této země. Protože, jak říká francouzský filozof Bernard-Henri Lévy: „...kdyby se (Amerika) měla s konečnou platností a dokonce natrvalo obrátit zády ke svým evropským kořenům, ztratila by kus své paměti a své duše.“¹

1.1 Počátky výjimečnosti

1.1.1 Úvod

Na rozdíl od absolutní většiny jiných států jsou Spojené státy zemí, jejíž hodnoty nebyly vytvořeny na jejím vlastním území. Naopak důvody, proč se první přistěhovalci rozhodli opustit svou rodnou zemi, se postupem času staly nejdůležitějšími kameny této společnosti.

Proto se v této kapitole zaměříme právě na vymezení nejdůležitějších důvodů pro vytvoření prvních kolonií na americkém území. Dále si popíšeme neobvyklou kombinaci podmínek, v kterých osadníci žili a která měla svůj podíl na vytvoření klíčových hodnot pro budoucí Spojené státy.

¹ Lévy, B. H. *Americká závrat'*. 2006. s. 15.

Slova „výjimečnost“ používáme v celém textu práce v souladu s prostudovanými odbornými publikacemi. Výjimečností se zde tedy myslí pouze vzácnost, neobvyklost a mimořádnost jednotlivých jevů a posléze i celých Spojených států. V žádném případě se nesnažíme USA vyzdvihovat nad ostatní země či dokonce implikovat jejich nadřazenost a ospravedlňovat jejich rozhodnutí a činy.

1.1.2 Důvody k osidlování Nového kontinentu

Koncem 16. století začali na území Severní Ameriky přijíždět první kolonisté z Evropy. Byli to především dobrodruhové, vysloužilí vojáci nebo jedinci, kteří neměli pevnější kořeny se svou vlastí. Tito lidé byli často označováni spíše jako ztracené existence, které v jejich zemi nic nedrželo. Většinou pocházeli z Anglie, Španělska, Nizozemí nebo Francie. Tyto země se na odjezdy těchto, pro svou vlast nepotřebných lidí, dívaly pozitivně a dokonce aktivně podporovaly jejich přesídlení. Hlavním důvodem byla skutečnost, že svým rozhodnutím opustit zemi jedinci také nepochybně přispívali k rozšiřování moci své vlasti, které se tak zvětšoval vliv v souvislosti s rozvojem kolonizace.

Financování cest do Nového světa mělo různé podoby neboť ne všichni, kteří se rozhodli odcestovat, měli na tak dalekou výpravu potřebné peníze. Proto byly tyto výpravy velmi často placeny bohatými investory, kteří si od nich slibovali podíl ze zlata, které osadníci najdou.

Oproti tomu během první poloviny 17. století dochází k výrazné změně. Na americký kontinent jsou vypravovány lodě se skupinami lidí, kteří se chtějí v novém působišti usadit natrvalo a to s vyhlídkou na vlastní půdu a tedy i lepší a jednodušší možnosti obživy. Těmto rozhodnutím předcházela neutěšená situace v Evropě, kde značný nárůst obyvatel znamenal bídu a nemožnost obstarat dostatek potravin pro značnou část chudého obyvatelstva.

Dalším důvodem k opuštění rodné země se v této době stává také

náboženské pronásledování některých skupin, např. hugenotů ve Francii nebo puritánů či quakerů v Anglii. Tito lidé tedy prakticky do Nové země odjížděli, aby unikli perzekucím spojeným právě s jejich náboženským vyznáním či postojem. Jejich snem a cílem bylo získat náboženskou svobodu a založit stát, kde by mohli žít podle svého přesvědčení.

Jak je vidět, pohnutky k opuštění Starého kontinentu byly odlišné. Výsledkem všech však bylo vytvoření kolonií specifických ve svém pohledu na svět, v hodnotách a způsobu jejich dosažení.

1.1.3 Podmínky vzniku těchto hodnot

Samotné založení kolonií nebylo v té době nijak převratné a v žádném případě nepředurčovalo jejich pozdější rozmach. Situace na americké půdě byla ovšem v mnoha ohledech jiná a v průběhu let se stala záležitostí naprosto novou.

Je podstatné si uvědomit, že život evropských přistěhovalců v Americe nebyl nikterak jednoduchý. Osadníci bojovali proti mnohým překážkám a nesnázím - nedostatek jídla, různé nemoci, domorodí Indiáni. Rivalita ale existovala i mezi nimi, a tak nebylo výjimečné, pokud se potýkali i se sebou navzájem. Všechny těžkosti nakonec překonali a podařilo se jim tak dosáhnout úspěchu, díky němuž mohl později vzniknout nový stát.

Další zcela ústřední role při vzniku hodnot charakterizujících nejprve americké kolonie a později i Spojené státy, připadá neexistenci odlišných stavů. V Evropě v době první vlny kolonialismu byl každý jedinec chápán podle stavu, kterého byl příslušníkem. Měl nějaký úkol, který byl předurčen plnit a nestarat se o nic jiného.

Na americkém území si ale byli všichni rovni. Evropská šlechta byla součástí těchto plaveb pouze výjimečně, a tak žádné rozdělení na vyšší a nižší stavy nepřipadalo v úvahu. Každý jedinec tak přirozeně získal právo vyjádřit svůj názor a to i přesto, že osada měla svého vůdce.

Se silným pocitem individuální výjimečnosti a důležitosti samozřejmě úzce souvisel také fakt, že na úplném počátku zakládání osad byl vysoký koeficient úmrtnosti přistěhovalců², a tak vlastně každý přeživší musel být považován za klíčového.

Ke stavu rovnosti, který překvapoval evropské cestovatele a pozorovatele, se vyjadřuje Michel-G.-J. De Crevecoeur - Francouz, který se účastnil Francouzsko-Indiánské války v letech 1754-1763 a posléze se rozhodl zůstat v Novém světě - ve svém díle *Dopisy amerického farmáře*. Podle jeho slov je nový kontinent naprosto odlišný od evropských zemí. „Nenacházejí se zde žádné aristokratické rodiny, soudy, králové, biskupové, (..) žádní velcí vlastníci manufaktur zaměstnávající tisíce..”. Mezi těmi, kteří jsou bohatí a těmi chudými nezeje tak velká propast jako v Evropě. Naopak, rozdíl je téměř nezatelný.³

Výjimečnost původně třinácti kolonií si Evropa naplno uvědomila během války o nezávislost, jež znamenala velký mezník v dějinách koloniálních velmocí. Od té doby nám Spojené státy tuto výjimečnost, která má své pozitivní, ale bohužel i negativní důsledky, pouze potvrzují.

1.1.4 Shrnutí

Americké kolonie byly předurčeny k výjimečnému postavení již podmínkami a okolnostmi, při kterých vznikaly. Osadníci jeli na nový kontinent dobrovolně a plni očekávání a naděje v lepší a svobodnější život. Podle důležitosti, jež přikládali svým tužbám, pak zakládali města a kolonie, z kterých postupem času vytvořili nezávislý stát. Ten jejich hodnoty vyznává dodnes.

2 Např. ve Virginii z původních téměř 10 000 vyslaných osadníků od roku 1607 do roku 1624 přežilo pouhých 1 275 lidí. Nejčastější příčiny úmrtí byly způsobené nedostatkem jídla, nemocemi a samozřejmě také boji s Indiány. - O'Callaghan, B. *An Illustrated History of the United States*. 1990. s. 15.

3 De Crevecoeur, M.G.J. *Letters from an American Farmer*. 1783. [cit. 12.8.2010] Dostupné online z: <<http://xroads.virginia.edu/~hyper/CREV/home.html>>.

1.2 Vlastenectví

1.2.1 Úvod

Jako první hodnotu, kterou budeme popisovat v rámci této diplomové práce, jsme si zvolili vlastenectví. V žádném případě se ovšem nesnažíme určit důležitost daných hodnot stanovením pořadí, v kterém se jimi budeme zabývat, neboť ani odborné publikace žádný specifický sled neuvádějí.

V této kapitole se nejprve seznámíme se samotným zrodem patriotismu, a to jak v rámci kolonií, tak v rámci celých Spojených států. Blíže se budeme věnovat problematice přistěhovalectví v minulosti i dnes a samozřejmě s ním spojenými teoriemi týkajícími se identifikace amerického národa. Jelikož jde o otázku vlastenectví a hrdosti ruku v ruce, představíme si i několik způsobů jejich vyjádření charakteristických pro USA. V předposlední podkapitole si ukážeme, kam může zajít ochranný cit vlasti, pokud je řešen na politické úrovni.

1.2.2 Počátky

Jak jsme se zmínili již v předchozí kapitole, život na americkém kontinentě byl beze všech pochybností velmi složitý, nicméně stále jim přinášel a poskytoval útočiště a zajistil, samozřejmě že i díky jejich vlastnímu úsilí, lepší a svobodnější život, než na jaký byli ze starého kontinentu zvyklí. Kvůli tomu si začali uvědomovat hrdost a lásku k nové vlasti. Vzhledem k tomu, že přes 150 let byli povinnováni britskému králi a chápání v rámci vlastní kolonie, nebylo pro ně nejjednodušší porozumět a sžít se s novou identitou, kterou získali po vyhlášení nezávislosti v roce 1776.

Vznik amerického národa a vlastenectví tedy spolu přímo nesouvisí, neboť jeho vývoj měl mnohem delšího trvání. Američany se totiž nestali hned po válce o nezávislost, ale naopak zůstali společenstvím svobodných a nezávislých států, o kterých se často hovořilo jako o unii nebo konfederaci, a proto se i jejich obyvatelé chápali jako příslušníci jednotlivých států - tedy

např. jako New Yorčané. Navíc mezi tehdejšími státy existovaly značné rozdíly a dokonce i rivalita. Každý stát upřednostňoval své zájmy nad zájmy unie, proto se hádaly o území, uvalovaly clo na import produktů z ostatních států a jednotlivé vlády jednaly s cizími zeměmi, přestože již existovala centrální vláda.

Proces vytváření americké identity trval od dob vyhlášení samostatného státu. Byl založen na hledání shodných rysů, vyjadřování oddanosti a loajality, společných historických zkušenostech a projevených ideálech. K jeho dovršení došlo ale až po občanské válce, tedy po roce 1865, kdy si Američané uvědomili jak blízko stáli hrozbě zničení Spojených států a všech ideálů, na nichž pracovali již Otcové zakladatelé. V té době také vzniká touha po celonárodních svátcích, vlasteneckých rituálech, zavedení historie a občanské nauky do škol nebo zakládání nejrůznějších organizací. K takovým organizacím, jejichž cílem bylo ocenění amerického občanství patří např. Synové americké revoluce, Dcery americké revoluce či Potomci Mayflower.⁴ Přesto nelze opominout fakt, že biografie nazvaná Washingtonův život týkající se prvního amerického prezidenta a jedinečného vojenského velitele během války o nezávislost, byla zařazena do povinné četby prakticky okamžitě po svém vydání v roce 1809.⁵

1.2.3 Teorie o americkém národě

Kým ale byli tito lidé do občanské války, když ne Američany? A jak se z emigrantů stávají v dnešní době Američané, kteří nedají dopustit na svou zemi? V této podkapitole si vysvětlíme tři hlavní teorie, které se snaží nalézt odpověď na tuto otázku.

Již v roce 1783 píše De Crevecoeur o tavení individuálních jedinců, příslušníků odlišných evropských národů, do nové rasy. Důvody pro změnu jsou jednoduché: nová země jim dává půdu, chléb, ochranu a se svou domovskou zemí, kde byli chudí a nic nevlastnili, je nepojí nic.

4 Huntington, S. P. *Kam kráčíš, Ameriko?: Krize americké identity*. 2005. s. 114-129.

5 Cook, R. *Civil War America: Making a nation, 1848-1877*. 2003. s. 5-14.

Potomci těchto odvážných Evropanů jsou pak podle jeho slov „směsicí nejrozumnějších krví“.

Teorie popsaná právě těmito slovy se dnes běžně označuje jako teorie tavicího tyglíku.

V době De Crevecoeura, tedy koncem 18. století, situace na americkém území opravdu tak vypadala. Tehdy také vznikla myšlenka, že je nutné nově příchozí imigranty zamerikanizovat, tedy nějakým vhodným způsobem je přimět osvojit si a za vlastní přijmout kulturu a způsoby USA. Jako nejjednodušší a nejvýhodnější se zdálo vzdělat imigranty podle amerických představ. Centry vzdělanosti, jak se dočteme v díle Kam kráčíš, Ameriko?, se překvapivě staly průmyslové korporace, jejichž fungování a rozvoj závisel na masách dělníků z řad přistěhovalců. Z těchto důvodů pak zakládaly při svých továrnách školy, v nichž se největší důraz kladl na zajištění výuky anglického jazyka a také na to, aby si přistěhovalci osvojili americké kulturní zvláštnosti.

Ve druhé polovině 20. století se ale na amerikanizaci přestal klást důraz a od té doby se začínáme setkávat s faktem, že přistěhovalci ve Spojených státech ani neumějí anglicky. Možnými důvody pro zanechání této politiky může být i skutečnost, že najednou začalo do USA proudit z jedné země značně větší množství přistěhovalců, jejichž kultura se značně lišila od té americké. Huntington speciálně mluví o Hispáncích, Asiatech a muslimech.

Jak jsme si právě ukázali, americká společnost prošla význačnými změnami, a proto byl nutný vznik nových teorií zabývajících se složením imigrantů, které se výrazně proměnilo, a také naprosto jinými požadavky, které jsou dnes na americké přistěhovalce kladeny.

Teorie pocházející z kulinářské oblasti navrhuje tavicí tyglík a mluví nejčastěji o tomatové polévce. Princip této teorie spočívá v tom, že jedinci si ponechávají něco z identit své mateřské země. Pokud si tedy představíme

tomatovou polévku, noví imigranti pouze dochucují americkou kulturu a způsob života, který první osadníci nastolili. Nepřetvářejí tedy již svou identitu, ale pouze ji přenášejí na jiné území.

Od počátku 20. století se americký filosof Horace Kallen snaží poukázat na reálnou možnost skloubení kulturní diverzity a etnické příslušnosti s obohacením Spojených států. Jeho koncepce kulturní plurality je předchůdcem multikulturalismu, jež se ve Spojených státech začíná rozmáhat od 60. let, což mimo jiné znamená, že je důležité posílit prestiž nejrozmanitějších skupin – rasových, kulturních, etnických – a to na úkor prestiže národní identity. Do té doby vítězné koncepce tavicího tyglíku a tomatové polévky se začaly nahrazovat představou o Spojených státech jako mozaice skládající se z nejrozmanitějších kousků a zároveň tvořící celek.⁶ Multikulturalismus našel nejvíce svých příznivců především mezi americkou inteligencí: akademiky, byznysmeny i mediální elitou.

1.2.4 Přistěhovalci v různých dobách

Stejně jako všechno ostatní i přistěhovalectví do Spojených států prochází svým vývojem a reaguje na omezení a možnosti, které jim tato země diktuje a nabízí.

Přistěhovalecká horečka se začala týkat Ameriky po roce 1815 a jelikož se v následujících letech vůbec nezastavila, naopak neustále vzrůstala až se dalo hovořit o přelidněnosti USA, začalo se uvažovat o limitech, jež by jim umožnily mít imigraci pod kontrolou. První omezení přistěhovalectví představovaly již zákony o naturalizaci, které zamezovaly usazování na americké půdě lidem jiné než bílé pleti. Pokračovala zákonem z roku 1882, kdy byl znemožněn příjezd lidem duševně nemocným, trestaným, bez prostředků a také na deset let zabraňujícím imigraci Číňanů. Další zákony byly přijaty v letech 1917, 1921 a 1924. Zákon z roku 1920 stanovil pro evropské přistěhovalce kvóty a tento systém byl dále zpřísněn

⁶ *Democracy Versus the Melting Pot: A Study of American Nationality* [online]. [cit. 15.9.2010]. Dostupné z: <<http://www.expo98.msu.edu/people/Kallen.htm>>.

zákonem z roku 1924, kdy byl celkový počet možných imigrantů snížen více než o polovinu na necelých 200 000. Kvóty byly stanoveny podle toho, jak byly jednotlivé evropské národnosti zastoupeny v USA v roce 1890.⁷

Huntington, známý kritik hispánské imigrace, poukazuje také na rozdíly mezi přistěhovalci dnes a v minulosti. Během prvních vln přistěhovalectví museli tito lidé dokázat, že mají velkou dávku odvahy a energie, aby byli schopni přestát útrapy cesty, možnost vrácení z Ellis Islandu a samozřejmě období tvrdé práce a těžkého života. Lidé, kteří se odhodlali k tomuto všemu, byli rozhodnuti stát se Američany, přestože první generace ještě jako americká chápána nebyla, a zajistit tak svým dětem lepší život.

V dnešní době tohle všechno už ale není tak docela pravda. Samozřejmě, nelegální přistěhovalci jsou stále vystaveni takovému zacházení, ale ti legální přijíždějí do země za naprosto odlišných podmínek. Často chtějí pouze vydělat dostatek peněz a vrátit se zpět do své země nebo je pro ně varianta života ve Spojených státech schůdnější než v jejich vlastní zemi, přesto ale nepovažují USA za svůj domov. Jejich postoj tak z velké části determinuje možnosti jejich asimilace. Protože americká společnost také již neklade tak velký důraz na přijetí americké kultury a dokonce umožňuje přistěhovalcům získat vedle jejich vlastního občanství také to americké, pro držitele dvojího občanství to často znamená neexistenci nutnosti vyjadřovat patriotismus Spojeným státům.

1.2.5 Hrdost

Zajímavé je, že i přes Huntingtonův pesimismus ohledně současné situace, průzkumy týkající se vyjadřování hrdosti neuvádějí žádné výrazné rozdíly mezi přistěhovalci a rodilými Američany. Pravdou však zůstává, že pokud se však mají rozhodnout mezi prestižemi různých identit, často upřednostní svou původní národnost. Afro-Američané upřednostňující americkou identitu tvořili 25 procent a Hispánci 19.

⁷ Johnson, P. *Dějiny amerického národa*. 2000. s. 231-236, 410-412, 529-534.

„V průzkumu prováděném roku 1998 mezi rodiči školáků 91 procent bílých, 92 procent hispánských a 91 procent z řad přistěhovalců bezvýhradně nebo s jistými výhradami souhlasilo s výrokem, že „Spojené státy jsou lepší zemí než většina zemí světa“.⁸ Přestože výraz „lepší“ nebyl nijak blíže specifikován, procentuelní výsledky jsou ohromující.

Důvody Američanů proč být hrdý na svou vlast nalézáme od samotných počátků kolonizace, i když v té době si to pravděpodobně nikdo příliš neuvědomoval. Jak jsme si již ukázali v podkapitole týkající se podmínek, které měly vliv na vznik těchto hodnot, tehdejší osadníci byli schopni překonat mnohé problémy, které se jim stavěly do cesty. Díky svému úsilí byli schopni vytvořit i z původně nehostinných oblastí součást prosperujícího státu, který se během své existence stal světovou mocností.

Jak už si povšiml Tocqueville na svých cestách po Americe, hrdost vyjadřuje vztah obyčejných Američanů ke své zemi. Tento jev vysvětluje následovně: „Protože se Američan podílí na všem, co se děje v jeho zemi, domnívá se, že musí hájit všechno, co by zde kdo kritizoval; neboť to není jenom jeho země, co je napadáno, je to on sám: vidíme také, jak se jeho národní hrdost uchyluje ke všem možným úskokům a projevuje se se vší dětinskostí individuální ješitnosti.“⁹

Jako by toto vysvětlení, které nám poskytl Tocqueville před více než stosedmdesáti lety, mělo univerzální platnost. I v dnešní době jsou Američané poměrně vztahovační, co se týče jakékoliv kritiky jejich „země snů“.

A není se čemu divit. V jiné zemi sotva najdeme prezidenta, či jiného vysokého představitele státu, který by tolik propagoval spojení individuálních jedinců s jejich zemí. Dnes již legendární výrok zazněl při inauguračním projevu J. F. Kennedyho, do té doby nejmladšího prezidenta Spojených

⁸ Huntington, S. P. *Kam kráčíš, Ameriko?: Krize americké identity*. 2005. s. 279.

⁹ Tocqueville, A. *Demokracie v Americe*. 2000. s. 180.

států, v lednu 1961. „Neptejte se, co může udělat vaše země pro vás, ale ptejte se, co vy můžete udělat pro svou zemi.”

Že je tato myšlenka aktuální i dnes dokázal prezident Barack Obama ve svém projevu adresovaném studentům Wakefieldské střední školy, kdy zdůraznil, že pokud studenti vzdají své studium, trátí z jejich rozhodnutí celá země. Nakonec je vyzval: „Nezklamte svou zemi.”¹⁰

Během let 1991 až 2002 se na území Spojených států uskutečnilo několik průzkumů, které byly použity v díle „Kam kráčíš, Ameriko?“ nejčastěji prováděných Světovou agenturou pro průzkum hodnotových orientací a Washington Post, z kterých vyplývá, že přestože američtí intelektuálové, obchodníci a elita se vidí jako světoobčané a kladou důraz na příslušnost k lidstvu místo konkrétnímu národu, většina (často i více než 90 procent) Američanů se označuje za patrioty.

Ačkoliv výsledky Výzkumu světových hodnot z roku 2000, jsou o čtvrtinu nižší - pouze 71% Američanů řeklo, že jsou hrdí na to, že jsou Američané – ve srovnání s Evropou jsou stále nejhrdějším národem. Na svou národnost totiž bylo v Evropě hrdé nadpoloviční většinou pouze Španělsko s 51 procenty.¹¹

1.2.6 Odlišné prostředky demonstrování patriotismu

Hrdost a láska k vlasti se dají vyjadřovat různými způsoby. Na ty typické pro Spojené státy se zaměříme v následující části.

1.2.6.1 Občanská sdružení

Občanská sdružení, která Američané tak rádi od vzniku USA zakládají, jsou jedním z nich. Nezáleží příliš na tom, při jaké organizaci sdružení vzniká. Do občanských sdružení tak patří i dobrovolná sdružení nejrůznějších

¹⁰ Pres. Obama *National Address to Students* [online]. c2009. [cit.7.6.2010]

Dostupné z: <<http://www.youtube.com/watch?v=3iqsxCWjCvI>>.

¹¹ Kohut, A., Stokes, B. *Amerika proti světu: v čem je iná a prečo ju nemajú radi*. 2006. s. 58.

církví, charit a spolků.

Také tato vlastnost je jim vlastní od počátku, a proto si jí jako jeden z prvních mohl povšimnout již Tocqueville. Podle něho se sdružují lidé všeho věku, vzdělání a životních podmínek, aby dosáhli cílů, které v tehdejší Evropě připadali za úkol národním vládám. „...Američané se sdružují, aby pořádali slavnosti, zakládali semináře, stavěli noclehárny, budovali kostely, rozšiřovali knihy, vysílali misionáře k protinožcům; budují tímto způsobem nemocnice, vězení, školy.“¹²

Jak si později ukážeme v kapitole „Morálka“, některé úkoly a především kontrolu nad nimi si postupně převzala vláda. V žádném případě se ovšem nedá říci, že by byla občanská sdružení v ohrožení a jejich nezastupitelnost mizela.

1.2.6.2 Kult vlajky

Jinou formou vyjadřující pozitivní vztah k vlasti je ve Spojených státech amerických zvláště oblíbené vyvěšování vlajky jako státního symbolu. Vlajku s třinácti vodorovnými pruhy, z nichž sedm je červených a šest bílých, a padesáti hvězdami známe od 4. července 1960. Dnešní podoba vznikla po vstupu Havaje do Unie. Pruhy symbolizují původní zakládající státy Unie, hvězdy reprezentují všech 50 států USA.

Vzhledem k vážnosti s jakou se používání a manipulace s vlajkou ve Spojených státech pojí, by se dal její význam přirovnat k důležitosti náboženského symbolu. Těší se velké úctě, a proto se Bernard H. Lévy nebojí hovořit dokonce i o tzv. kultu vlajky. K tomuto názoru přispívá i soubor pravidel, která zacházení s vlajkou upravují. Vlajka se např. může nacházet na oblečení a doplňcích, nesmí se ale tetovat na tělo.

Hojnost prezentace vlajky běžnými občany, tedy vyjma úřadů, soudů apod., je závislá na jejich vlasteneckém cítění. Ne všichni a ne vždy jsou v dnešní době inspirováni k tomu, aby vystavovali na odiv pocity ke své zemi.

¹² Tocqueville, A. *Demokracie v Americe*. 2000. s. 451.

Důvodem k poklesu je ve velké míře současný způsob života, kdy je důraz kladen na multikulturní a nadnárodní otázky, a tak je otázka po národní identitě odsunuta do pozadí.

Jedním z dalších důvodů poklesu předvádění svého patriotismu je i fakt, že Spojené státy ztratily sobě rovného nepřítele. Do doby rozpadu Sovětského svazu měly totiž vůči komu se vymezovat a američtí občané tedy i častěji projevovali své vlastenecké cítění. V současnosti inspirace k opětovnému a aktivnímu přihlášení se k národu přichází především v období, kdy jsou otřeseny základní jistoty. K tomu dochází při ozbrojených konfliktech, válkách nebo teroristických útocích, které se týkají (ať už přímo nebo nepřímo) Spojených států. Jako příklad může posloužit teroristický útok z 11. září 2001, při kterém zahynulo 3 319 lidí osmdesáti různých národností¹³ a který otrásl celým světem. Ihned po útocích začalo veřejně prezentovat vlajku na 80% Američanů. Prestiž národní identity se tak mnohonásobně zvýšila.¹⁴

V porovnání s jinými zeměmi nadměrné prokazování své příslušnosti k USA prostřednictvím vlajky zapříčinilo vyjádření elit a tak existují i další teorie a domněnky, proč se vlajka jako symbol vyskytuje ve Spojených státech mnohonásobně více než v jiných státech, přestože je její používání i zde na ústupu.

Sociolog Alan Wolfe, který se věnuje především střední třídě 90. let, vysvětluje tuto skutečnost tím, že Američané neustále pocítují obtíže v bytí jedním národem, a proto se uchylují k symbolickému vyjádření, jež jim dodává potřebnou jistotu a sílu.¹⁵

Na druhou stranu Lévy vidí důvod přímo v americkém vlastenectví, které je podle něj „jedno z těch „uvážlivých vlastenectví“, která nemají nic společného s „instinktivní láskou“, jaká platí ve starých národech, a proto

13 Schleyová, N., Busseová, S. *Války USA: Kronika agresivního národa*. 2004. s. 183.

14 Huntington, S. P. *Kam kráčíš, Ameriko?: Krize americké identity*. 2005. s. 15-20.

15 Wolfe, A. *One Nation, After All*. 1998.

jsou Američané zřejmě nuceni přehánět emblematickou a symbolickou stránku vlastenectví“.¹⁶

1.2.6.3 Další projevy vlastenectví

Pravděpodobně nejmarkantnější důkazy patriotismu se dají nalézt během extrémních situací jako jsou války či novodobě teroristické útoky. Američané jako jedinci se v průběhu dějin museli mnohokrát rozhodovat, zda projevit věrnost zemi, z které pocházeli, nebo naopak zemi, která jim dala domov a v které nyní žili.

Tato otázka se stala problémem již během války o nezávislost, kdy někteří z kolonistů Nového světa nesouhlasili s přísaháním věrnosti novému státu, a proto zemi opustili a odstěhovali se buď zpět do Británie nebo častěji do Kanady, která zůstala králi Jiřímu III. věrná.

Ve druhé světové válce dokazovali svou loajalitu ke Spojeným státům nejenom Němci, kteří neváhali bojovat na straně Američanů, ale i Japonci žijící na území USA. Ti, přestože přes 100 000 z nich bylo po útoku na Pearl Harbor nedobrovolně přemístěno do vězeňských táborů, kde se s nimi nezacházelo jinak než jako s potenciálními špiony a sabotéry, zůstali věrni Americe. Je nezbytné na tomto místě zdůraznit, že žádný z nich nebyl nikdy usvědčen ani z jednoho. Mnoho Japonců, kteří se již v USA narodili pak nastoupilo do americké armády a ve válce také bojovali.¹⁷

Stejně podezřívavě jako se během druhé světové války dívalo na Japonce, se dnes Američané dívají na muslimy, a to i přesto, že se od útoků z 11. září distancovali a veřejně podpořili válku proti terorismu. I ti musí dennodenně dokazovat, že jejich náboženství nemá žádný vliv na to, aby byli správnými Američany. Veřejnost se snažila uklidnit i americká vláda v čele s bývalou ministryní zahraničí a velvyslankyní USA při OSN Madeleine

¹⁶ Lévy, B. H. *Americká závrať*. 2006. s. 27.

¹⁷ O'Callaghan, B. *An Illustrated History of the United States*. 1990.

Albrightovou. Ta ve svém projevu jasně formulovala rozdíl mezi učením islámu a překroucenou verzí podporující nenávist, jež použil bin Ládín. Jeho skutky označila za „zločiny nejčistšího zla, zcela neospravedlnitelné žádnou politickou, kulturní nebo náboženskou logikou.“¹⁸ Podezíravost lidí už však vzklíčila a nebude lehké zničit její živnou půdu.

1.2.7 Neblahé důsledky patriotismu - války v režii Spojených států

To ostatně dokazuje i tzv. válka proti terorismu, jenž byla na svém začátku podporována jak Američany, tak i státy OSN. Většina z nich vyjadřovala přesvědčení, že je nezbytné, aby USA vynaložily vojenskou sílu na dopadení a potrestání těch, kteří se na útoku podíleli.

Situace se zkomplikovala, když George W. Bush označil další stát za potenciální teroristickou hrozbu. Tímto státem byl Irák v čele se Saddámem Husajnem, jenž měl, podle Bushe, vlastnit zbraně hromadného ničení a být v kontaktu s teroristickou organizací al-Kaidá. 20.3.2003 započala nejkontroverznější válka posledních let. A to i přesto, že Irák na popud OSN zveřejnil zbrojní programy, vpustil zbrojní inspektory do země a začal ničit rakety Al-Samoud-2.

Proti válce se okamžitě postavily Rusko, Francie a Německo. Pozadu nezůstali ani obyčejní lidé, kteří organizovali demonstrace největší od dob vietnamské války. 15. února se dokonce konala největší celosvětová mírová demonstrace v historii lidstva. Zúčastnilo se jí přes 15 milionů lidí ve zhruba 700 městech na všech kontinentech.¹⁹

Jako tradiční spojenec nezklamala pouze Velká Británie. I zde ovšem v průběhu války její podpora klesala. Podle Kohuta a Stokese dojem, že Spojené státy nebyly při zdůvodňování potřeby zásáhnutí proti terorismu upřímné, se výrazně zvyšoval především v zahraničí.²⁰ Samotní Američané

18 Albrightová, M. *Mocní a všemohoucí*. 2006. s. 155-156.

19 Schleyová, N., Busseová, S. *Války USA: Kronika agresivního národa*. 2004. s. 201-217.

20 41% Britů vyjádřilo pocit, že USA nebyly ve svých důvodech při napadení Iráku upřímné.

ovšem většinou chápali válku s terorismem jako upřímný pokus vlády vyrovnat se s globální hrozbou a pouze každý osmý Američan si myslel, že USA reaguje na teroristické nebezpečí přehnaně.²¹

Přesto podpora Bushe během jeho volebního období neuvěřitelně klesla. Těsně po útocích 11. září 2001 Bushe podporovalo 86% Američanů, na konci jeho druhého volebního období pak už pouhých 24%. Celých 68% občanů pak tvrdilo, že nesouhlasili s jeho konáním. Je ovšem nezbytné zdůraznit, že za pokles jeho obliby mohou i jiné faktory než války. Během jeho vlády totiž došlo i k hurikánu Katrina, jehož nezvládnutí je považováno za selhání vládnoucích složek. Navíc v té době propukla i finanční krize.²²

Z výzkumů Pew Center z roku 2004 vyplývá, že mezi důvody byl i pocit, že USA zveličuje hrozbu terorismu. Tento názor je velmi rozšířený v muslimských zemích, jež se cítí ze strany Spojených států ohrožené. Problémem je i to, že se v Iráku nenašly zbraně hromadného ničení, i když USA tvrdily, že tam jsou. Svět se tedy zcela racionálně přiklání k teorii, že Američané měli jiné motivy proč zaútočit na Irák. Mezi možnými příčinami se nejčastěji zmiňuje úsilí kontrolovat ropu na Blízkém východě, ovládnout svět, zaměřit se na nepřátelské muslimské vlády či chránit Izrael. Nejvíce takových názorů najdeme v Jordánsku, Turecku, Maroku a Pákistánu. Nenechme se ale zmýlit, že tyto pocity jsou vždy spojené s tradičně muslimskými zeměmi. Naopak, tato podezření nejsou ojedinělá ani v Evropě, kde Francie a Německo silně souhlasí s prvními třemi důvody.

1.2.8 Shrnutí

I přes vliv multikulturních trendů a nestále se snižující prestiž amerického občanství jsou Spojené státy podle odpovědí svých občanů nejvíce hrdou zemí na světě. Velká míra patriotismu a hrdosti na svou vlast s sebou však přináší mnohé důsledky, a to jak pozitivní, tak negativní.

21 Kohut, A., Stokes, B. *Amerika proti světu: v čem je iná a proč ju nemajú radi*. 2006. s. 172-174.

22 Pew Research Center. *Bush and Public Opinion* [online]. c2008. [cit. 6.11.2010]. Dostupné z: <<http://pewresearch.org/pubs/1063/bush-and-public-opinion>>.

Mezi nezpochybnitelné klady patří především osobní pocit Američanů, kteří jsou spokojeni ve své vlasti. Jsou schopni podporovat její zájmy i za cenu vlastních obětí, jak bylo vidět v předchozí podkapitole.

Bohužel, jak ukázal průzkum Pew Global Attitudes Project z roku 2005, Američané hodnotí svou zemi mnohem pozitivněji, než je hodnocena jinými zeměmi. 83% Američanů hodnotilo USA pozitivně, naproti tomu hodnocení ostatními zeměmi bylo v průměru kolem 50%. Tyto výsledky napomáhají vysvětlení potřeby Američanů ochraňovat svou zemi před vlivy jiných států. Není nijak překvapující, že tento požadavek je větší u Američanů než u Evropanů. „70% Američanů také pokládá za dobré, že se americké ideje a zvyky šíří po světě.“²³ To má dva aspekty: USA jsou obdivovány pro své technické úspěchy, hudbu a filmy; na druhé straně se ale ostatním zemím nelíbí a protíví vliv Spojených států.

1.3 Náboženství

1.3.1 Úvod

Tato kapitola pojednává o stránce Spojených států, jež byla a stále je pro cestovatele a pozorovatele z jiných zemí nečekaná. Proto se zde neobejdeme bez porovnání situace v minulosti a současnosti. Zmiňované překvapení spočívá především v míře náboženské víry, kterou demonstrujeme na výsledcích průzkumů, a také jejího prostoupení do různých oblastí. My se zaměříme především na důsledky vlivu náboženství na domácí a také zahraniční politiku.

V prvních dvou desetiletích 19. století se územím Spojených států šířila náboženská obroda, která měla za cíl jediné: přivést obyvatele zpět k náboženství a ukázat jim nové cesty. Jednou z nich byla i nutnost

23 Kohut, A., Stokes, B. *Amerika proti světu: v čem je iná a proč o ju nemají rádi*. 2006. s. 42-59.

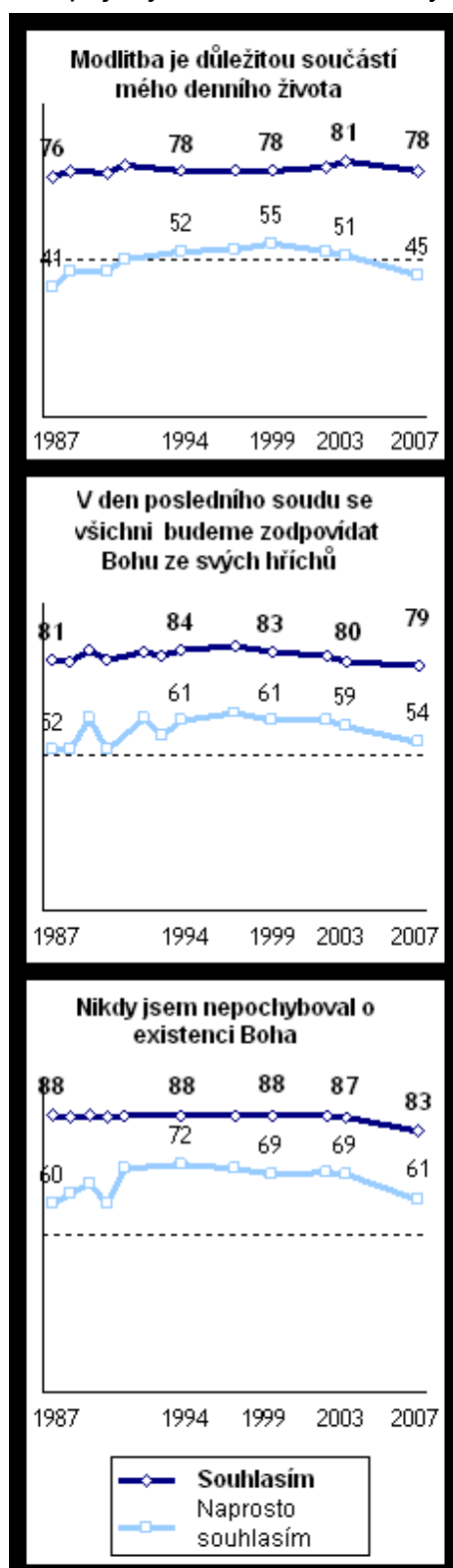
sebezdokonalení a konání dobrých skutků.²⁴ Vzhledem k historickému odkazu, o kterém pojednává následující podkapitola, se nám snaha o renesanci náboženství může zdát přehnaná a ve světle současného stavu nebývale úspěšná.

Od 30. let 19. století, kdy se nad nezvykle silnou náboženskou základnou země pozastavil Tocqueville, se v tomto ohledu příliš nezměnilo. I dnes jsou Spojené státy jednou z nejreligioznějších zemí na světě. Samozřejmě vždy záleží na tom jak je položena otázka, přesto pro ilustraci. V roce 2003 se 92% Američanů vyjádřilo, že věří v Boha. Jak ukazuje graf č. 1, náboženství v posledních 20 letech nezaznamenalo v rámci celých Spojených států žádný výraznější úbytek svých přívrženců.

Velkou pozornost tak budí především fakt, že se jedná o průmyslově vyspělý stát, u nichž na celosvětovém měřítku v posledním století došlo k výraznému úbytku věřících. Je pro ně tak typický výrazně nižší výskyt religiozity. Spojené státy svou láskou k Bohu tedy spíše připomínají rozvojové země, a to i přesto, že došlo k podstatnému odlivu věřících z řad nezávislých a demokratů, (což dokládá i graf č. 2), jejichž významné procento tvoří i vysokoškolští učitelé a vědci. Nejvíce věřícími jsou tak republikáni.

24 Kagan, R. *Nebezpečný národ*. 2008. s. 168.

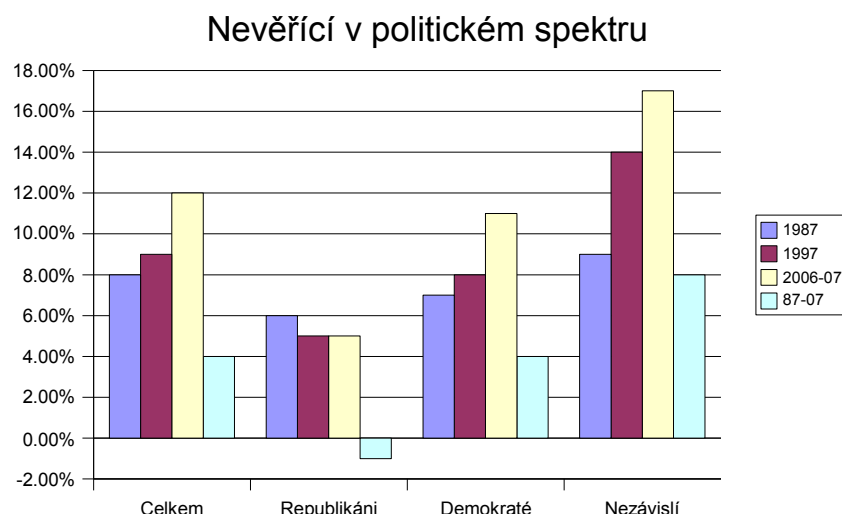
Graf č. 1 Religiozita ve Spojených státech mezi lety 1987 – 2007 ²⁵

25 Pew Research Center. *Trends in Attitudes Toward Religion and Social Issues: 1987-2007* - Pew Research Center [online]. c2011, last revision 22nd March 2007 [cit. 10.1.2011]. Dostupné z: <<http://pewresearch.org/pubs/614/religion-social-issues>>.

O vysvětlení fenoménu náboženství v USA se již pokoušeli mnozí sociologové. Došli k názoru, že „Američané jsou religioznější než ostatní bohaté, vyspělé národy proto, že žijí na otevřenějším trhu náboženství, s více církvemi a větší pestrostí náboženských perspektiv.” Oproti tomu politologové Norris a Inglehart tvrdí, že Spojené státy jsou vysoce nábožensky založené především kvůli vysoké sociální a ekonomické nerovnosti a také „masivní imigraci lidí s tradičním světonázorem, především z hispánských krajín”.²⁶

Graf č. 2 Rozložení ateistů a agnostiků v politickém spektru: 1987-2007²⁷

1.3.2 Historický odkaz

Svou roli hrají jistě všechny výše zmíněné faktory. Nezapomínejme však také na to, že americká společnost je od svého počátku přesvědčená, že Bůh řídí její kroky a tedy že nejen schvaluje, ale přímo předurčuje Američany k tomu, aby rozšiřovali svůj vliv a dávali na odiv svůj způsob

²⁶ Kohut, A., Stokes, B. *Amerika proti světu: v čem je iná a proč o ni nemají rádi*. 2006. s. 109-110.

²⁷ Pew Research Center. *Trends in Attitudes Toward Religion and Social Issues: 1987-2007* [online]. c2011, last revision 22nd March 2007 [cit. 10.1.2011] Dostupné z: <<http://pewresearch.org/pubs/614/religion-social-issues>>.

života. Tento postoj je explicitně vyjádřen v díle Johna Winthropa, kde popisuje Ameriku jako město na hoře - „city upon the hill”. Město je na hoře z prostého důvodu, jen tak mají totiž všechny ostatní státy možnost vzkvétající americkou společnost vidět, obdivovat a posléze ji napodobovat.

Přestože Spojené státy byly původně založeny jako protestantské a takové zůstávaly až do začátku 19. století, kdy do USA začali emigrovat především občané Irska a Německa, kteří byli převážně katolíky, dnes zde nalezneme nepřeberné množství nejrozličnějších náboženství existujících vedle sebe v relativním klidu.

Dominantním náboženstvím přesto zůstávají různé odnože křesťanství. Protestantské skupiny představují 49%, římskokatolíci 28% věřících. Největší náboženskou skupinou, která nepatří mezi křesťany, jsou Židé tvořící pouze 3% populace. Přesto je jejich počet nežidovskými občany často mnohonásobně nadhodnocen. Mezi nejpravděpodobnější důvody přecenění spadá jejich nápadnost v podobě nadprůměrného zastoupení v rámci elit, a tudíž i boháčů. Islám a hinduismus jsou náboženství v celkové populaci nikterak výrazná, přesto díky přistěhovalecům vzrůstající. V roce 2009 se k islámu přihlásilo zhruba 0.6% americké populace, je ale vzhledem k přistěhovalecům a faktu, že islámští věřící jsou mladších ročníků, nejrychleji se rozšiřujícím náboženstvím na americkém území.²⁸

Obrovská přízeň vyjadřovaná křesťanství není pouze důsledkem křesťanských ideálů jako takových, ale bezpochyby také výrazným přizpůsobením se místním požadavkům. Křesťanství na americkém území se vymyká všem dosud známým modelům. Podle významného amerického sociologa a politologa S. M. Lipseta jsou dokonce Spojené státy jedinou zemí, kde většina praktikujících křesťanů patří k sektám. Jediní do nich vstupují až po dosažení určitého věku a očekává se od nich dodržování mravního kodexu a často i vlastní porozumění Bible, což nás přivádí k

28 *American Religion, from Life in the USA: The Complete Guide for Immigrants and Americans* [online]. c2010, last revision 7th August 2010 [cit. 9.10.2010]. Dostupné z: <<http://www.lifeintheusa.com/religion>> .

názoru, že aby bylo možné tak velké prostoupení společnosti a náboženství, je nutné, aby náboženství v americkém podání bylo v naprostém souladu s hodnotami této společnosti. Proto je „většina amerických sekt .. kongregační, nikoli hierarchické povahy, a tak podporují individualistické, rovnostářské a populistické hodnoty.“²⁹

Neklesající popularita je ovlivněna nejen dobrovolností a individuálním přístupem k Bohu, ale podle osobních zkušeností Lévyho také modernizací, kterou tamní církev prošla. Tu lze spatřit ve více rovinách: tématech, rituálech i použití techniky. Je třeba běžné, že kněží zde hovoří o současných tématech, např. jak zhubnout pomocí víry či jak zachránit své manželství, a používají k tomu dnešní jazyk. Zmizela i škrobenost, a tak není ničím výjimečným vidět kněze kázajícího v džínách a teniskách, použít rockovou hudbu, mikrofony a obrazovky. Nejrozumnější církve mají také své celebrity a jejich kněží píší bestsellery. Moderní přístup ukazuje i fakt, že „po roce 1995 působilo ve Spojených státech 1300 rozhlasových a 163 televizních náboženských stanic.“³⁰

1.3.3 Odluka státu a církve

Deklarace nezávislosti se sice odkazů na Boha nevyhýbá,³¹ a Otcové zakladatelé si nedokázali představit Spojené státy založené na něčem jiném než na náboženství, Ústava Spojených států přesto dbá na přísnou sekularizaci politiky a náboženství.

Nenechme se zmást spoustou situací, se kterými se běžně setkáme, kde se odluka státu a církve zdá nedodržená. Je to např. prezidentský slib, který se skládá na Bibli, tedy pokud prezident tuto tradici neodmítne. Tak se stalo v dějinách Spojených států pouze výjimečně. V roce 1825 tak odmítl učinit John Quincy Adams, kterému se pro použití v politice zdála Bible příliš svatou, a poté Theodore Roosevelt roku 1901. Jako další mohou být

29 Lipset, S. M. *Dvousetná zbraň: Rub a líc americké výjimečnosti*. 2003. s. 289.

30 Huntington, S. P. *Kam kráčíš, Ameriko?: Krize americké identity*. 2005. s. 342.

31 Mluví o něm např. jako o nejvyšším soudci světa či se dovolává jeho přirozených zákonů.

chápana přání „Bůh žehnej Americe“ a „V tom mi pomáhěj Bůh“, která jsou vyslovena snad na každém konci prezidentského projevu. Ani nápis na bankovkách „V Boha věříme“ nevyhlíží v souladu s touto odlukou. Musíme si ovšem uvědomit, jak hlubokou tradici zde náboženství má a jak dalece vstupuje do života všech občanů. Je pak snadnější pochopit, že naprosté vymýcení všech odkazů na Boha z veřejného života by bylo se vší pravděpodobností reálně neproveditelné.

Velmi pak záleží na osobnosti amerického prezidenta a jeho schopnostech oddělit pracovní rozhodnutí od osobních pohnutek a názorů. Je přáním většiny Američanů, jak píše Albrightová,³² aby kroky prezidenta byly řízeny boží prozřetelností, je však pro ně nepřípustné, aby vydával svou vůli za vůli Boha.³³

Přesto všechno, jak správně poznamenává Lévy, „...nikdy nezapomínejme, že Bůh, jehož se dovolávají v Ústavě, diskuse o investituře, zasedání Kongresu nebo Senátu, je Bůh záměrně abstraktní, téměř deistický a v podstatě konsenzuální, v němž se obvykle poznávají všechna americká vyznání.“³⁴

Přesto existují tři důležité zákazy, na nichž je odluka církve a státu založená. Podle nich je nepřípustné, aby bylo vytvořeno státní náboženství, aby byla rovnost a svoboda náboženského vyznání jakkoliv limitována a stejně tak je Ústavou zaručeno i to, že žádného Američana nikdo nemůže nutit věřit v jedno dané náboženství a že nemůže být ani žádná funkce podmíněna náboženským vyznáním.

Samotná realita je ale přesto poměrně odlišná. I když formálně záleží pouze na vás, zdali a případně jaké náboženství budete vyznávat, společnost diktuje své požadavky velmi výrazně. Podle výsledků průzkumu veřejného mínění The Gallup Organization z roku 1999 si totiž celých 57% Američanů nedokáže představit, že by byl univerzitním učitelem ateista, 69%

32 Albrightová, M. *Mocní a všemohoucí*. 2006. s. 115.

33 O této problematice blíže pojednává kapitola nazvaná „Mesianismus“.

34 Lévy, B. H. *Americká závrať*. 2006. s. 298.

by bylo proti sňatku člena své rodiny s ateistou a pouze 49% by bylo ochotno dát svůj hlas v prezidentských volbách ateistovi.³⁵ Nelze se tedy úplně ubránit pocitu, že přestože je mi formálně dovoleno být ve Spojených státech ateistou, situace se pro mě v takovém případě výrazně ztěžuje.

1.3.4 Náboženství a domácí politika

Vzhledem k tomu, že v Boha, ať už jakéhokoli, věří 94% Američanů³⁶, není nikterak překvapivá skutečnost, že i jedinci v čele státu jsou věřící. Proto mnoho společenských problémů např. o trestu smrti, interrupci nebo povolení sňatků homosexuálům, je řešeno s ohledem na věřící většinu. Debaty o nich jsou velmi živé a zúčastňuje se jich i široká veřejnost. Velmi často se tedy jednoduše promění ve slovní přestřelku táborů zastupujících jednotlivá stanoviska či více méně poklidné demonstrace.

Američané jsou totiž velkými moralisty, z kterých dokonce polovina věří, že „existují absolutně jasná měřítká, která určují, co je dobré a co zlé, a platí pro každého bez ohledu na okolnosti.“³⁷

1.3.5 Mesianismus

Tento postoj nazývaný se mesianismus se odráží i v zahraniční politice USA. Praktikují zde myšlenku sv. Augustýna, který vytvořil koncepci spravedlivé války. V případě, že se Spojené státy zapletou do válečného konfliktu, popřípadě sami nějaký iniciují, je naprosto nezbytné vylíčit protivníka jako ďábla a válku jako boj proti zlu. Jedině tak je možné získat veřejnost na svou stranu.³⁸ Jak pro svou knihu zjistil Kohut, tři čtvrtiny Američanů souhlasí s tvrzením, že za určitých okolností se má využít války jako prostředku k nastolení spravedlnosti. Jako příklad může sloužit americká intervence do Kosova a Bosny v 90. letech.³⁹

35 Huntington, S. P. *Kam kráčíš, Ameriko?: Krize americké identity*. 2005. s. 94-95.

36 Kohut, A., Stokes, B. *Amerika proti světu: v čem je iná a prečo ju nemajú radi*. 2006. s.109.

37 The World Values Survey z roku 1990 dostupný v: *Amerika proti světu: v čem je iná a prečo ju nemajú radi*.

38 Lipset, S. M. *Dvousečná zbraň: Rub a líc americké výjimečnosti*. 2003. s. 20.

39 Kohut, A., Stokes, B. *Amerika proti světu: v čem je iná a prečo ju nemajú radi*. 2006. s. 120.

Zbytek světa tento pohled na svět však nesdílí, a proto mu poměrně vadí, když se nejvyšší představitelé nejmocnějšího státu dovolávají Boha a ospravedlňují jím – podle nich - své vlastní zájmy a akce. Toto konání má ale svou velmi dlouhou tradici, protože Bohem se oháněl prezident Benjamin Franklin, Woodrow Wilson, Harry S. Truman, Richard Nixon i George W. Bush. Ti všichni a mnozí další dávali najevo svou víru v to, že Stvořitel řídí jejich kroky a že Spojené státy jsou zemí předurčenou, která má ukazovat cestu ostatním. Zdá se, že nejvýrazněji ovšem v tomto poli působil Wilson,⁴⁰ a proto Lévy popisuje tendenci vysvětlovat vše boží pomocí jako „wilsonovský pocit“. Do něho patří i zdání, že USA odpovídají za světový řád i za přirozené právo.⁴¹

Velké náboženské cítění zapřičiňuje potřebu Spojených států stát vždy na straně dobra a druhou stranu označit jako jasné zlo. To se projevuje v politice jak domácí tak zahraniční, kdy „...protestantský sektářský moralismus vede v Americe ke konfliktům: politické a společenské rozpory jsou obvykle vnímány jako mravní otázky, při jejichž řešení nelze dospět ke kompromisu, a nikoli jako střet materiálních zájmů, který nevylučuje smírné řešení.“⁴²

S tím úzce souvisí i klíčové otázky zahraniční politiky dneška, tedy vztah tradičně islámských zemí a USA. Jako ukázkový příklad slouží bývalý prezident George W. Bush. Ačkoliv se mu nedá upřít, že byl prezidentem v jednom z neobtížnějších období novodobých Spojených států, stal se kontroverzním v mnoha směrech. Jedním z nich, což mu bylo vytýkáno především v Evropě, bylo zavádění náboženské terminologie do svého úřadu. Nechvalně proslul především tím, že zdůrazňoval nutnost postavit se zlu. Severní Koreu, Irák a Írán pak dokonce označil jako osu zla. Přesně tedy použil to, co běžní Američané chtějí slyšet, a proto USA opět vystupovaly v pozici ochránce dobra na Boží straně.

Bohužel, takovéto jednání zcela logicky plodí antiamerikanistické

40 Roman Joch ho ve své publikaci *Americká zahraniční politika a role USA ve světě* označuje za nástroj Prozřetelnosti.

41 Lévy, B. H. *Americká závrat'*. 2006. s. 310.

42 Lipset, S. M. *Dvousečná zbraň: Rub a líc americké výjimečnosti*. 2003. s. 238.

projevy, a to především v evropských státech a na Blízkém východě. Stírání hranic mezi náboženstvím a vládou nejmocnějšího státu světa vyvolává nemalé znepokojení, které v některých státech přechází až k pocitům ohrožení. Je nasnadě, že nejohroženější se cítí další muslimské státy, které již jsou anebo mohou velmi brzy být označeny jako teroristické. Lehce pak mohou nabýt

dojmu, že Spojené státy pod pojem „boj proti terorismu“ bez problémů skryjí náboženské odlišnosti.

1.3.6 Důsledky

Jedním z největších pozitiv, která náboženství přináší je bezpochyby vnitřní morálka, podle které se jednotlivci řídí. Jak jsme si již ukázali, „ve Spojených státech existuje nesčetné množství sekt. Liší se navzájem kultem, jímž je třeba Stvořitele uctívat, ale všechny se shodují, pokud jde o povinnosti lidí k sobě navzájem. Každá sekta tedy uctívá Boha svým způsobem, ale všechny sekty hlásají ve jménu Boha stejnou morálku. Je-li člověku jako jednotlivci velice ku prospěchu, když je jeho náboženství opravdové, není tomu jinak, ani pokud jde o společnost. Společnost se nemá od posmrtného života čeho obávat, ani v co od něj doufat; a na čem jí nejvíc záleží, není ani tak to, aby všichni občané vyznávali pravé náboženství, ale aby vůbec nějaké vyznávali.“⁴³ Přesně tohle považovali Otcové zakladatelé za nejdůležitější věc při formování nového národa, bylo to patrné i při návštěvě Tocquevilla a nezměnilo se to ani v dnešní době.

Projevem je např. dobročinnost jednotlivců, kteří se organizují do charit a vykonávají funkce, které běžně v Evropě vykonává stát. Vybírají také příspěvky, kterými kompenzují slabou sociální síť. V zásadě si nepřejí, aby stát přebíral jejich roli, neboť by to podle názoru většiny občanů mělo neblahé důsledky na fungování celé společnosti. Naopak jsou rádi, že mohou pomoci a na dobročinné příspěvky pohlížejí jako na projev odpovědnosti. Za

⁴³ Tocqueville, A. *Demokracie v Americe*. 2000. s. 221.

zmínku stojí i skutečnost, že 90% všech příspěvků pochází od jednotlivců, kteří v 51% tyto příspěvky dají náboženským charitám.⁴⁴

1.3.7 Shrnutí

Náboženství je jedním z nejcharakterističtějších rysů Spojených států, který dodnes neprošel výraznou změnou ve své popularitě. Hraje zde jednu z nejdůležitějších rolí a působí, někdy vlastně nezáměrně, ve všech sférách. Prostupuje životy všem lidem, včetně ateistů, a proto je prakticky nemožné zůstat vůči náboženskému vyznání v této zemi absolutně netečný.

1.4 Individualismus

1.4.1 Úvod

Individualismus je jednou z dalších klíčových hodnot, bez které by se charakter společnosti Spojených států výrazným způsobem změnil, a proto ho v našem výčtu nemůžeme vynechat.

Hlavním cílem této kapitoly je ukázat propojenost a vazby individualismu s nejrůznějšími oblastmi lidského života a jeho konání. Především se budeme zabývat individualismem z hlediska politiky a také vzhledem k životu běžných občanů. Přestože by bylo bláhové připisovat všem jevům popsaných v této kapitole za příčinu pouze individualismus – o což se v žádném případě nesnažíme – je jistě podstatným prvkem.

1.4.2 Vymezení pojmu

Výraz individualismus vychází z latinského slova *individuus*, které znamená „nedělitelný“. Ústřední místo je zde kladeno jedinci, který je základním prvkem společnosti, jeho nezávislosti, svobodě a v neposlední řadě také jeho právům. Jako pojem je ale značně obsáhlý a často i mnohoznačný. V různých obdobích a zemích byl vykládán jinými způsoby.

⁴⁴ Lipset, S. M. *Dvousetná zbraň: Rub a líc americké výjimečnosti*. 2003. s. 75-76.

My ale budeme pracovat s významem, který je mu připisován ve Spojených státech. Tam je chápán jako synonymum osobní svobody, svobody podnikání a také jako omezení moci vlády.⁴⁵

Přestože se s touto hodnotou setkáme téměř ve všech vyspělých státech, s čestnou výjimkou Japonska, hrají zde USA vážnou roli a to nejenom důležitostí, kterou právě této hodnotě připisují. Jak naznačuje Kohutova poznámka v Americe proti světu, jsou Spojené státy americké, co se týče individualismu, opravdu výjimečné. Spojené státy jsou totiž prvním státem, který kdy byl založen na základě idee. Touto ideou je přesvědčení, že jednotlivec je prvořadý.

Dr. Rober Kohls, ředitel mezinárodních programů na univerzitě v San Francisku, který sepsal třináct klíčových amerických hodnot, o individualismu dodává: „Američané odmítají, aby se o nich přemýšlelo jako o zástupcích jakékoliv homogenní skupiny. Pokud se ke skupině přidávají, věří, že jsou výjimeční. Alespoň trochu odlišní od ostatních členů stejné skupiny.”⁴⁶

1.4.3 Individualismus na úrovni občanů

Nejprve si dokažme, že tato hodnota je živá právě tak v odborné literatuře jako mezi obyčejnými lidmi.

Američané se velmi rádi sdružují a pravděpodobně každý z nich patří do nějakého spolku či organizace, včetně těch charitativních. Jejich členství ale vždy obsahuje složku důležitosti. Na každého člena je již z principu pohlíženo jako na toho, kdo bude spolku nějakým způsobem prospěšný. A tak se také každý jedinec chápe.

V 90. letech docházelo k řadě průzkumů, které zkoumaly jev individualismu mezi různými skupinami lidí, např. manažery či kadety vojenských akademií, v různých zemích světa. Spojené státy svým

45 Jandourek, J. *Sociologický slovník*. 2001. s. 106.

46 Kohls, L. R. *Why Do Americans Act Like That?* [online]. [cit. 12.8.2010] Dostupné z: http://www.uku.fi/~paganuzz/xcult/values/Amer_values.htm.

umístěním na předních místech žebříčku, častokrát i na tom prvním, potvrdily domněnku, že americká společnost jako celek klade velký důraz na zodpovědnost jednotlivců a svobodné rozhodnutí neovlivněné názorem jiných.⁴⁷

Důraz na to, že jedinec je sám za sebe odpovědný, a že štěstí a úspěch jsou pouze v jeho rukách, je Američanům neustále připomínán a předkládán, a to i těmi nejvyššími představiteli. Abych své tvrzení demostrovala, zmíním projev prezidenta Baracka Obamy. Ve svém projevu adresovaném studentům hovořil o zodpovědnosti státu financovat školy, učitelů motivovat své žáky a být kvalitními vychovateli a rodičů vytvořit svým dětem podnětné prostředí vhodné pro studium. Největší zodpovědnost ale přisoudil studentům, kteří v případě, že nepřijmou odpovědnost za svůj život nemají šanci uspět, ať se všichni ostatní snaží sebevíc. Obama v tomto projevu několikrát zdůraznil, že neexistuje žádná omluva pro to nestudovat tak tvrdě, jak jen to je možné.

Obama se v tomto případě obracel na každého žáka zvlášť. Doslova řekl: „Úplně každý z vás má něco, v čem je dobrý. Úplně každý z vás má něco, co může nabídnout. A vy máte zodpovědnost sami k sobě objevit, co to je.“⁴⁸

Důraz na osobní svobodu a individualitu je také vyjádřen v jeho poznámce při příležitosti stejného projevu: „Tady v Americe, píšete svůj vlastní osud, vytváříte svou vlastní budoucnost.“

V následujících kapitolách si ukážeme různé projevy individualismu ve třech na první pohled odlišných tématech.

47 Huntington, S. P. *Kam kráčíš, Ameriko?: Krize americké identity*. 2005. s. 76 – 77.

48 *Pres. Obama National Address to Students* [online]. c2009 [cit. 7.6.2010]. Dostupné z: <<http://www.youtube.com/watch?v=3iqsxCWjCvI>>.

1.4.4 Individualismus na úrovni domácí politiky

Jako příklad jasného podpoření myšlenek individualismu na poli domácím poslouží skutečnost, že od poslanců amerického Kongresu se neočekává podpora stanovisek jejich strany, ale naopak jednání na vlastní pěst. Každý z nich je osobností, která by měla ukázat své vlastní nápady a podpořit stanoviska, jež jsou jim blízká.

I nominace na post poslance a posléze možné zvolení je zásadně v režii jednotlivých osob, nikdy ne politické strany. Kandidáti si tak sami shánějí potřebné finance a podporu nejrůznějších skupin. To s sebou zajisté přináší i určitý pocit závaznosti a možná i závislosti na skupinách, ať už lobbistických nebo občanských hnutí a sdružení, které jsou schopné zajistit podporu a finanční prostředky svým kandidátům, přesto jim tento systém umožňuje svobodnější prostor pro jejich názory. Díky americkému ústavnímu systému totiž pak mohou poslanci hlasovat podle vlastního mínění, aniž by se muselo shodovat s názorem převládajícím ve straně či s názorem prezidenta. Protože však jejich politická kariéra prakticky závisí na podpoře výše zmíněných skupin, hlasují většinou ve shodě se svými voliči.⁴⁹

Americký individualismus je výjimečný také svou spjatostí s neutuchajícím optimismem. Přestože si je většina americké veřejnosti vědoma další hrozby teroristických útoků, ale také globálního oteplování nebo přírodních katastrof, věří, že jim budoucnost přinese ještě lepší zítřky. Proto je velký důraz kladen na rozvoj vědy a techniky, k čemuž opět přispívá každý, kdo tvrdě pracuje.

Jak ale poznemánávají Kohut a Stokes ve své knize, tento postoj, v kterém Američané téměř bez výjimky věří, že řešení na jakýkoliv problém bude nalezeno, může vést až k lhostejnosti a pasivitě. Tato pasivita je znatelná např. při volení zástupců, kteří by se věnovali řešení problémů.⁵⁰ Pro ilustraci, od 60. let 20. století zaznamenaly prezidentské volby pokles

49 Lipset, S. M. *Dvousečná zbraň: Rub a líc americké výjimečnosti*. 2003. s. 45-47.

50 Kohut, A., Stokes, B. *Amerika proti svetu: v čom je iná a prečo ju nemajú radi*. 2006. s. 93-96.

voličů, a tak největší zájem zanechaly volby v roce 2008, kdy se voleb zúčastnilo 63% občanů.

Nesmíme ale opomenout fakt, že i přes nízkou volební účast se Američané zapojují do demokratického procesu a politiky mnohem více a to především nejrůznějšími peticemi, demonstracemi nebo zapojením do bojkotů. Jak vysvětluje Lipset ve své publikaci, voliči jsou také pravidelně vyzýváni, aby se vyjadřovali k nejrůznějším záležitostem, např. ke státním návrhům, návrhům okrsku, městské správě, dávají hlas prezidentskému kandidátovi, senátorovi, poslanci Sněmovny reprezentantů a samozřejmě volí kandidáty na funkce v místní a městské samosprávě. Podle Výzkumu světových hodnot z let 1999-2000 20% z nich také patří mezi aktivní členy politických stran.⁵¹

1.4.5 Individualismus na úrovni zahraniční politiky

Po naznačení úpadku zájmu o volby v USA pak nemůže být žádným překvapením, že problémy týkající se mezinárodní scény, nebo ještě dále – jiných států, které nemají přímý vliv na Spojené státy, se nemohou setkat s ničím jiným než s lhostejností Američanů. Tímto se vysvětluje i malá důvěra k nadnárodním organizacím, které mohou mít za následek omezení individuality Spojených států. Proto má např. OSN menší podporu Američanů než občanů jiných států. Za problémy s OSN také stojí neschválení války v Iráku. Jako další možný důvod k vysvětlení negativního postoje obyčejných Američanů k nadnárodním organizacím, včetně OSN, je také fakt, že se Spojené státy chápou jako nejmocnější země bez sobě rovných, a proto „individualismus svádí Američany k přesvědčení, že si poradí i bez ostatního světa.”⁵² Nedůvěra k OSN dokonce vyústila až k výzvě některými republikány ke zřeknutí se členství v této organizaci.

51 Kohut, A., Stokes, B. *Amerika proti světu: v čem je iná a proč ji nemají rádi*. 2006. s. 131.

52 Tamtéž s. 215.

1.4.6 Individualismus na trhu práce

Individualismus je také velmi úzce spjat s nutností žít s pocitem úspěchu. Vzhledem k tomu, že rovnost šancí je ve Státech hlavním pilířem, úspěchu mohou dosáhnout všichni ti, kteří pracují tvrdě a věnují spoustu svého času také sebezdokonalování. Zahálka či nečinnost a dokonce i volný čas, který není využit aktivně, většinou právě ke svému rozvoji, jsou chápány velmi negativně. Tímto se vysvětluje časem neměnný a neustále neoblomný přístup Američanů k sociálním reformám. Pomoc státem v podobě různých dávek je zde chápána jasně negativně, neboť pro většinu Američanů nepředstavuje podporu chápánou jako pomoc potřebným, ale jako dar lidem líným, neschopným a bez jakékoliv snahy o uchopení vlastního života do svých rukou.⁵³

Takovýto postoj je ve své podstatě znám již od dob Tocquevilla, který si ho nemohl nepovšimnout. Ve svém nadčasovém díle *Demokracie v Americe* doslova píše: „Občan Spojených států se už od narození učí, že při boji proti zlům a nesnázím života je třeba spoléhat sám na sebe; na společenskou autoritu vrhá pouze nedůvěřivý a neklidný pohled a dovolává se její moci jenom tehdy, když se bez ní nemůže obejít.“⁵⁴

Proto nepřekvapí, že celých 58% Američanů upřednostňuje svobodu jednotlivců a sledování vlastních cílů bez zásahů státu před státním zajištěním hmotné pomoci potřebným. Na první pohled překvapivě podobný trend funguje např. v Japonsku. Významným rozdílem mezi těmito dvěma státy je ale fakt, že ve Spojených státech s takovou filosofií souhlasí většina obyvatelstva napříč nejrozličnějšími povoláními, včetně těch nejchudších. A tak přestože i v Kanadě, Velké Británii nebo Česku lidé více souhlasí s tvrzením, že úspěch se odvíjí od jedince a ne od vnějších sil, které nelze ovlivnit, pouze ve Spojených státech je stejné procentuelní složení ve všech vrstvách

53 S touto myšlenkou se setkáme v téměř všech publikacích zabývajících se podílem státu na sociálních dávkách. Mezi nimi je např. dílo *Kam kráčíš, Ameriko?: Krize americké identity* z roku 2005 nebo *The other America* poprvé vydaná již v roce 1962.

54 Tocqueville, A. *Demokracie v Americe*. 2000. s. 143.

obyvatelstva. Neúspěch člověka je pak naprostou většinou (82%) připisován jednotlivci a pouze 12% společnosti.⁵⁵

Z tohoto názoru pak jasně vyplývá, proč Američané obhajují nerovnosti v příjmech a proč se také zásadově staví k odmítnutí vyšších daní pro bohaté a úspěšné jednotlivce za účelem podpory těch méně šťastných. Slovy „těch méně šťastných“ jsou pak samozřejmě myšleni ti lidé, kteří nemají tolik schopností postarat se sami o sebe a svou rodinu a musí využívat ne příliš štědrého sociálního systému.

Ve spojení s ideou neustálé konkurence vede individualismus bezpochyby také k tomu, že prakticky ve všech možných zaměstnáních dojde ke vzniku skupiny profesionálů na špičkové úrovni. Platy těchto elitních odborníků ve svém oboru dosahují astronomických výšin. A tak přestože rozdíly mezi horní a dolní desetinou příjmové stupnice jsou ohromné (214% proti 38% průměrné mzdy⁵⁶), většina Američanů věrných myšlence individuálních úspěchů, schopností a tedy i odměn za ně, s tímto rozdělením naprosto souhlasí.

1.4.7 Rodinný život

Jedním z dalších důsledků individualismu, který bravurně rozebírá Lipset, je také změna, ke které došlo v rodinném životě. Zde hraje individualismus vedoucí k soběstačnosti velmi rozporuplnou roli. Protože nadále působí jako hnací motor co největší nezávislosti jedince, narušuje tradičně chápaný partnerský vztah, v kterém by oba partneři měli vystupovat společně. Logickým výsledkem snahy o uspokojování především vlastních potřeb je pak to, že v případě neshod se americký pár raději rozejde, než aby slevil ze svých požadavků či nějak omezil svou nezávislost. Tímto se vysvětluje nechvalně známý a stále narůstající počet rozvodů. Na druhou stranu nesmíme ale zapomenout, že možná právě díky individualismu

⁵⁵ Kohut, A., Stokes, B. *Amerika proti světu: v čem je iná a prečo ju nemajú radi*. 2006. s. 66-68.

⁵⁶ Lipset, S. M. *Dvousečná zbraň: Rub a líc americké výjimečnosti*. 2003. s. 272.

neztrácí Američané naději na pravou lásku a nebojí se vstupovat do manželství dvakrát i vícekrát.

S důrazem na vlastní zájmy a soběstačnost souvisí i fakt, že pouze každý čtvrtý dotázaný Američan souhlasil s tím, že rodiče a jejich dospělé děti mají sdílet společnou domácnost. Na druhou stranu je zde názor stejný i co se týče starších občanů. Ti si také cení své vlastní nezávislosti a nijak zvlášť po soužití se svými dětmi a posléze vnoučaty netouží. Pro žití se svými dětmi se totiž vyjádřilo pouze 3,4% občanů starších 65 let.⁵⁷

Aby Američan mohl uplatnit všechny své schopnosti a ukázat světu svou jedinečnost, musí mít jednu vlastnost, která překvapila již mnohé sociology, kteří se Spojenými státy zabývali a která bezpochyby přispívá k narušení rodinné pospolitosti. Lévy to nazývá „nejextrémnějším odpoutáním se od teritoria“⁵⁸. Je to schopnost opustit svůj domov kdykoliv, kdy člověk uzná za vhodné. Záměrně se zde vyhýbám slovu „nutné“, protože to by se v povaze těchto náhlých odchodů nedalo vždy použít. Lévy se v průběhu své knihy mnohokrát pozastavuje nad úplně vylidněnými vesnicemi a dokonce i celými městy, pokud se hlavní výroba přemístila – jak se stalo např. v Buffalu či Detroitu. Důvody pro stěhování ale nemusí být tak dramatické. Často je to pouze nabídka lepší práce nebo přemístění v rámci firmy. Vzhledem k tomu, že Američané opravdu nijak nelpějí na místě, kde žijí, „na konci dvacátého století měnilo 16 až 17 procent Američanů své bydliště rok co rok.“⁵⁹ Výsledkem je pak vzrůstající zátěž na udržení rodinných vztahů či manželství jako takového, protože není výjimkou rozhodnutí jednoho z manželů pracovat v odlišném státě.

Touto problematikou se v 60. letech zabývala již Dubská, která vysvětluje snadnost s jakou mění Američané místo svého působiště nástupem kapitalismu, jež člověku umožnil najít se v rámci celého světa. Bohužel, na druhou stranu ho také vymanil z důvěrného pocitu domova.

57 Lipset, S. M. *Dvousečná zbraň: Rub a líc americké výjimečnosti*. 2003. s. 257-258.

58 Lévy, B. H. *Americká závrať*. 2006. s. 201.

59 Huntington, S. P. *Kam kráčíš, Ameriko?: Krize americké identity*. 2005. s. 58.

Záleží však pouze na jedinci a jeho celoživotních prožitcích, jak a kde si připadá v bezpečí a co vlastně za domov považuje. Pokud je domovem jedince opravdu celý svět, vyžaduje takové rozhodnutí od něho mnohem více rozhodnosti, aktivity, ale také vhladu a citlivosti.⁶⁰

1.4.8 Shrnutí

Jak jsme si ukázali v předchozích podkapitolách, individualismus je pevně spojen s jedincem samotným, a proto tedy zasahuje do všech sfér jeho činnosti a života. Přestože se projevuje neustále jedním způsobem, – tedy za všech okolností důrazem na jednotlivce – jeho důsledky jsou dalekosáhlé a často vyústí i v negativní dopady. Ačkoliv si neděláme iluze, že by individualismus byl jedinou spouští výše zmíněných změn především v rodinném životě, (a ani žádný z prostudovaných autorů takovou myšlenku nenastínil) je nezpochybnitelné, že naléhavost, jež se klade na sebepochopení a uspokojení člověka jako jednotlivce měla na této proměně výrazný podíl.

1.5 Svoboda

1.5.1 Úvod

Další hodnotou tradičně spojovanou se Spojenými státy americkými je svoboda. Lipset ji dokonce zařazuje společně s rovnostářstvím, individualismem, populismem a laissez faire mezi pojmy vystihující ideologii amerického národa.

V této kapitole se budeme zabývat historickým odkazem, ale i současnou situací, včetně oblastí, ve kterých se tradičně chápaná země svobody nechová vzorově. Je to především sféra vězeňství. V jiných oblastech ovšem dává volnost svým občanům, a proto mohou vznikat projekty domácího vzdělávání či kontroverzních společností.

⁶⁰ Dubská, I. *Objevování Ameriky*. 1964. s. 132-135.

1.5.2 Historický odkaz

Jako „země svobody” se Amerika chovala ještě předtím, než z ní vznikly Spojené státy. Jedním z největších rozdílů mezi tehdejší Evropou a Amerikou byla svoboda náboženství, kterou jsme se již zabývali v kapitole týkající se důvodů osidlování amerického kontinentu, a proto se k ní již nebudeme vracet.

Dalším důvodem pro toto označení byla zcela jistě také ochota přijímat přistěhovalce z jiných zemí, která se sice v průběhu dějin měnila a kolísala, ale přesto znamenala pro občany nedemokratických zemí velkou příležitost změnit svůj dosavadní život a na vlastní oči vidět to, o čem doposud jen slýchali, často tajně.

Specifickým symbolem, který pro imigranty znamenal, že jsou u cíle, je socha Svobody stojící na stejnojmenném ostrově již od roku 1886. Je dokonale promyšlena, a proto i její vzezření je symbolické. V levé ruce drží desky s datem vyhlášení americké nezávislosti a její koruna se sedmi paprsky má svobodu vyzařovat přes oceány na všech sedm světadílů. V 19. století, kdy byla tehdy nejvyšší socha světa vztyčena, byla svoboda jako možnost vlastního nenuceného rozhodnutí chápána jako právo. „Ve všem, co se týká povinností občanů mezi sebou, se tedy (Američan) podrobil, ale ve všem, co se týká pouze jeho sama, zůstal pánem. Je svobodný a ze svých činů musí skládat účty pouze Bohu.”⁶¹ To je platné i dnes. Přesto k výrazným proměnám v oblasti svobody došlo. Na následujících tématech si to ukážeme.

1.5.3 Domácí vzdělávání

Toto téma představuje jednu z nejmarkantnějších oblastí svobody ve Spojených státech. Právo vychovávat a vzdělávat své děti je sice dané federálním zákonem, ale různě ošetřeno v jednotlivých státech. Mnoho z nich požaduje každoroční přezkoušení dítěte a tedy i důkaz o tom, že vzdělávání

⁶¹ Tocqueville, A. *Demokracie v Americe*. 2000. s. 51.

probíhá tak, jak má. V některých státech ale tato povinnost není a není dokonce ani nutné nahlásit svůj záměr na příslušné škole. Volnost vzdělávat a v čem je tak ponechána na rodičích, kteří se takto rozhodli.

Počet dětí a dospívajících, jelikož doma mohou být vzdělávání jedinci od 5 do 17 let, v posledních letech prudce stoupá. Statistiky uvádějí, že v roce 1994 bylo takových žáků a studentů 360 000, v roce 2007 již jeden a půl milionu a není žádný důvod, proč by tento vzrůst měl ubírat na síle.

Rodiče k takovému rozhodnutí vede mnoho důvodů, které se ve většině případů navzájem ovlivňují a doplňují. Mezi nejčastější patří snaha ukázat dítěti mravní či náboženský smysl života, ochrana před nevhodných prostředím školy (jako je např. šikana nebo výskyt drog), možnost individuálního tempa, přizpůsobení se různým požadavkům ze strany dítěte a samozřejmě svoboda ve výběru metod a podání učiva.

Studie se zabývaly také tím, pro koho je svoboda ve vzdělávání nejdůležitější, jinými slovy tedy v jakém rodinném prostředí účastník zkoumaného typu vzdělávání žije. Nejtypičtější studentem je běloch (a to až 4x častěji než Hispánec) vyrůstající s nejméně dvěma dalšími sourozenci, jehož jeden z rodičů nepracuje, a tak má dostatek volného času, aby se dětem mohl řádně věnovat.⁶²

Svoboda zde spočívá nejen v metodách, které rodič používá v závislosti na věku, schopnostech a zájmech dítěte, ale i v čase, kdy se dítě učí. Vzdělávání je tak vysoce individualizované a při správném podání učiva i vysoce efektivní. Kritici ovšem poukazují na špatnou začlenitelnost takových dětí do kolektivu a zhoršené sociální schopnosti. Diskutovaným problémem je samozřejmě i zanedbávání předmětů, v kterých rodiče nejsou dostatečně zblhlí nebo naopak považují danou oblast učiva za nepodstatnou či přímo odporující jejich přesvědčení. Žáci vyučovaní doma tak spoléhají na

62 Population Division. *Home Schooling in the United States* [online]. c2001, last revision 28th August 2008 [cit.10.11.2010]. Dostupné z: <<http://www.census.gov/population/www/documentation/twps0053/twps0053.html>>. *Homeschooling in the United States: 2003 - Executive Summary* [online]. [cit. 10.11.2010]. Dostupné z: <<http://nces.ed.gov/pubs2006/homeschool/>>.

soudnost svých rodičů a jejich otevřenost vůči všem oblastem.

Klíčové role zde hrají rodinné vztahy a komunikace mezi jednotlivými členy a samozřejmě zodpovědnost, kterou rodiče za své děti mají.

1.5.4 Svoboda v pojetí rodinném

V posledních letech veřejností, a to nejen americkou, otřáslo a vlnu jak kritiky tak chvály přineslo založení společnosti nazvané „Sniff Dogs”⁶³ - tedy „čmuchací psi”. Služby, které poskytuje jsou sice v dnešní době samozřejmostí, přesto se však odlišují v jedné základní věci. Psi speciálně vycvičení na hledání drog totiž začali být hojně využíváni i v soukromém sektoru.

Pozornost je speciálně zaměřená na rodiče teenagerů, kteří tak mohou snadno, a podle majitelů firmy také naprosto důvěrně⁶⁴ zjistit, zda jejich dítě není zapleteno v drogách. Reklama poukazuje především na fakt, že děti v tomto věku často podléhají tlaku vrstevníků a drogu (nejčastěji marihuanu) vyzkouší. Uvádí také údaj, podle kterého polovina všech studentů posledních ročníků střední školy někdy v životě drogu sama okusila. Rodiče jsou jedinou šancí na obrácení ke správnému životu, neboť drogy, jak je zmíněno na webových stránkách této společnosti, mohou vést ke zhoršení prospěchu.

S tím je spojeno i další místo vhodné k prohlídce – škola. Objednat si je na tuto zakázku může pravděpodobně kdokoliv, hlavní je, že vyplní příslušný formulář. Zcela legální a v souladu s lidskými právy je také naplánování podrobení se této zkoušce naprosto nevědomou opatrovníci dětí nebo přátel vašich dětí. Přestože již výše zmíněné je pod palbou kritiky, firma nabízí i prohledání kanceláří a dalších míst, kde pracujete, stejně tak jako lidí, s kterými pracujete.

⁶³ *Narcotics Detecting Dogs - Drug Detection for Drug Prevention* [online]. [cit. 18.11.2010]. Dostupné z: <<http://www.sniffdogs.com>>.

⁶⁴ Jako soukromá firma nepodléhá zákonům o nutnosti předávání informací o nalezení drog. Ve skutečnosti ale ani nelze o nalezení v pravém slova smyslu hovořit, protože v okamžiku, kdy pes rozpozná přítomnost drogy, jejich práce končí a na řadu přichází rodič, který ji sám poté dohledá.

Přestože údaje o počtu rodičů či jiných subjektů, kteří využili těchto služeb se nikde neuvádějí, dá se předpokládat, že jelikož je služba zprostředkována pomocí nejrůznějších zastupujících firem v 16 zemích Spojených států, zájem o ni existuje. Dokonce se osobně domnívám, že v dnešní době, kdy je zneužívání drog v USA trestáno pobytem ve vězení, se dá spíše očekávat nárůst jejich klientely.

Na situaci je nejbizarnější skutečnost, kdo společnost založil. Nebyli to v žádném případě vysloužilí policisté či někdo ze sdružení na pomoc drogově závislým. Naopak, za vším stojí dvě matky, které mají syny v pubertálním věku a z nichž jeden byl chycen pod vlivem marihuany. Vzhledem k tomu, že ve státě podle názoru těchto dvou dam chyběl způsob prevence a kontroly zneužívání drog v domácím prostředí, rozhodly se k razantnímu kroku a založily tuto firmu.

Skupina příznivců je tvořena především řadou rodičů znepokojených snadnou přístupností k drogám a tím, že jsou zpravidla schovány někde v pokoji dítěte, neboť ten představuje nejbezpečnější úkryt. Na internetových stránkách tohoto projektu pro zvýšení autenticity nalezneme i jméno populární americké psycholožky Ruth Petersové, která se zabývá problematikou výchovy dětí. Podle citace, nebo spíše jejího úryvku, by se na první pohled mohlo zdát, že dr. Petersová se zasahováním rodičů do soukromí svých dětí souhlasí. Při bližším zkoumání jejích názorů⁶⁵ ovšem zjistíme nastavení hranice, kterou rodiče přivoláním Sniff Dogs v celé řadě případů porušují. Touto mezí je důvodné podezření na možné problémy. Jako indikátory mohou sloužit změny zájmů, výměna přátel, problémy ve škole či podezřelé výmluvy. Petersová rodičům radí nejprve si s dětmi o situaci promluvit a snažit se ji vyřešit, jinými slovy jim tedy dát šanci mluvit pravdu. Teprve poté mají rodiče právo porušit nedotknutelnost soukromí svých dětí a přečíst si jejich deník nebo se jim podívat do kapes či skříní. Bez náznaků o

65 *Welcome to Ruth Peters.com* [online]. c2004. [cit. 20.11.2010]. Dostupné z: <<http://www.ruthpeters.com>>.

Sometimes it's right to snoop on your kids - Parenting [online]. c2004. [cit. 20.11.2010]. Dostupné z: <<http://today.msnbc.msn.com/id/6255798>>.

možných problémech se ovšem v žádném případě do prohledávání a tedy porušování svobody soukromí nemají pouštět, neboť v sázce je těžce vybudovatelná, avšak velmi lehce ztratitelná důvěra.

Právo dětí a především dospívajících je také nejdůležitějším bodem kritiky. Rozhodnutí nevědomě si prověřit vlastní děti rozkládá rodinnou důvěru a vztahy a těžce se po něm navazuje na předchozí atmosféru, a to i když budou výsledky negativní.⁶⁶

Třebaže je strach rodičů o své děti a také jejich budoucnost nezpochybnitelný, je důležité zabývat se i otázkou, zda je, když už ne na rovině legality, etické tak výrazným způsobem do jejich svobody a soukromí zasahovat. V případě firem testujícím si své zaměstnance bez jejich vědomí je odpověď nasnadě. V případě rodičů se ovšem názory různí, a to jak v odborné tak laické veřejnosti.

1.5.5 Vězeňství

Podle statistik zveřejněných na informačních portálech jako je Reuters, NowPublic či Europortál a také ze statistik Bureau of Justice se dá o skutečné míře svobody ve Spojených státech snadno polemizovat. Z těchto údajů totiž vyplývá pro tzv. zemi svobody značná nesnáz. V roce 2006 se USA staly zemí s největším počtem vězněných osob na světě. Jejich počet dosáhl neuvěřitelných 2,2 milionů. Jen pro ilustraci, na druhém místě s počtem 1,5 milionu vězňů je Čína a třetí místo na tomto nepopulárním žebříčku obsadilo Rusko s 870 000 vězni.

Zdálo by se, že USA podniknou nějaké kroky směřující k nápravě, a to jak vězněných osob, tak přísného systému. Přesto o 2 roky později, tedy v roce 2008, se ve vězení nachází o 100 000 lidí více, což znamená, že je ve vězení jeden člověk ze sta. Spojené státy představující 5% světové populace, tak tvoří téměř 25% vězněné populace.

⁶⁶ *Your Kids on Drugs? Hire Drug-Sniffing Dog to Find Out* [online]. c2010. [cit.15.11.2010]. Dostupné z: <<http://www.opposingviews.com/i/your-kids-on-drugs-hire-drug-sniffing-dog-to-find-out>>.

V čem tkví příčina? Je zločinnost v USA opravdu tak obrovská? Podle Bureau of Justice to tak není. Policie naopak dokonce zaznamenala pokles vážných trestných činů. Např. v roce 1994 bylo spácháno přes 4 miliony násilných trestných činů, v roce 2007 už ovšem jejich počet nedosahoval ani 2 milionů. Jak je tedy možné, že přestože počet závažných trestných činů radikálně klesá, počet uvězněných osob neustále stoupá? Odpověď se nalézá ve formulaci trestných činů. Jejich laťka je totiž nastavena mnohem níže, a proto činy, které by ještě v Evropě nebo jiných zemích světa byly považovány za nemorální či by patřily do sféry osobní, jsou v USA považovány za protizákonné. Federální zákony tak popisují více než čtyři tisíce zločinů, z nichž jeden je pro Evropany velmi sporný. Jako trestný čin je totiž chápáno i zneužívání, a to i ve smyslu užívání, drog.

Právě to tvoří významnou část rozsudků končících verdiktem nástupu do výkonu trestu. Jak vyplývá z grafu č. 3, k trestu odnětí svobody jsou 7x častěji odsouzeni dospělí než mladiství, což významně snižuje důležitost v předchozí kapitole zmíněné společnosti Sniff Dogs.

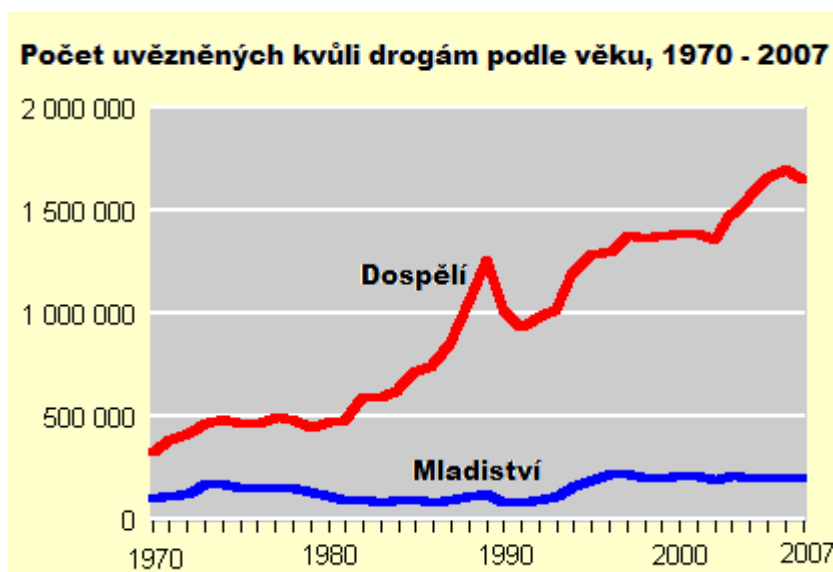
Pokud se zaměříme na období posledních deseti let, uvědomíme si překvapivý fakt. U dospělých počet odsouzení za zneužívání drog neustále roste⁶⁷ a průměrně se pohyboval kolem 1 486 000, naopak u mladistvých byl průběh stabilní, nevykazoval tedy žádné prudké poklesy ani nárůsty. Průměrně jich bylo do vězení za zneužívání drog odsouzeno 196 000.

Ryan King, americký politolog, viní z vysokých čísel nedostatečné sociální programy týkající se vzdělávání, chudoby, zdravotní péče i péče o dítě. Poukazuje také na skutečnost v jiných zemích, kde především u drogových deliktů preferují možnost léčby nad uvězněním.⁶⁸

67 Výjimku tvoří pouze rok 2007, kdy počet odsouzených dospělých klesl o 48 000.

68 Reuters. *US Has the Most Prisoners in the World* [online]. c2006. [cit. 14.11.2010]. Dostupné z: <<http://www.commondreams.org/headlines06/1209-01.htm>>.

Graf č. 3 Počet uvězněných kvůli drogám podle věku, 1970-2007⁶⁹

Bernard H. Lévy se během svého pobytu ve Spojených státech zabýval i studiem věznic, což ospravedlňoval nejen odkazem Tocquevilla, ale i možností lépe poznat danou společnost a zaměřit se i na to, co běžně skrývá a jakým způsobem. Vězení se zde dělí na tzv. jails a prisons, přičemž rozdíl mezi nimi spočívá hlavně v době, kterou v nich odsouzení stráví. „Jail” totiž přijímá obviněné, kteří čekají na soud, nebo odsouzené s tresty kratšími 1 rok, oproti tomu v „prison” jsou odsouzení déle.

Na první pohled patrné a všeobecně známé odříznutí od světa u dnes již bývalého vězení na ostrově Alkatraz u San Franciska není podle Lévyho pozorování ve Spojených státech ojedinělé. Vzhledem k dalším důmyslně umístěným věznicím, z nichž jedno je i v New Yorku na Rikers Island a o jehož fungování nemají ponětí ani samotní New Yorčané, dochází francouzský intelektuál k názoru, že „tady se zdá být hlavní starostí nepropustnost těch dvou světů (*čímž myslí vězení a normální společnosti*) a radikalita vyloučení. Tady je obava, obscese, a pravděpodobně tedy šlo, a

⁶⁹ Bureau of Justice Statistics Drug Arrests by Age [online]. c2010, last revision 18th April 2011 [cit.15.11.2010]. Dostupné z: <<http://bjs.ojp.usdoj.gov/content/glance/drug.cfm>>.

dosud jde o to, aby bylo v každém okamžiku zajištěno, že byla provedena separace a vězně jsme dostatečně izolovali.“⁷⁰

Mučivost vědomí, že ten „normální“ svět je vlastně na dosah, neboť vězni vidí dané město, ať už je to přístav v San Francisku, mrakodrapy Manhattanu či něco jiného, je stupňována skutečností, že je pro ně nemožné se do něj, byť i pouze na okamžik, dostat. Nejen tedy, že jsou vězni odříznuti od vnějšího světa, což by se od tohoto druhu zařízení dalo očekávat a snad i chápat, ale jsou neustále vystaveni připomenutí, že do něj již nepatří. Každého pak pravděpodobně napadne otázka, která může mít mnoho podob, ale jejíž obsah zůstává vždy stejný a kterou zmiňuje i autor Americké závratí. V čem leží hlavní základ trestu – v izolaci vězně nebo právě ve faktu, že je všemu stále tak zvláště, ale nedosažitelně, blízko?

Odpověď podle všeho leží v dějinách, kdy nejdůležitějším úkolem bylo vyčlenit zločince ze společnosti a zabránit jim v možném útěku, s čímž bezpochyby souviselo i to, že byli zbaveni veškerých práv. Nejvýhodnějším řešením se stalo využití pevností na malých ostrovech blízko pevniny, což umožnilo snadné zásobování věznic i kontakt dozorců s vnějším světem. Mohutné zdi a často i přírodní podmínky jako ledová voda, silné proudy nebo žraloci, stály za jejich velkou spolehlivostí. Širší veřejnost se o tyto záležitosti nijak nestarala až do 60. let 20. století. Teprve tehdy došlo k rozšíření práv vězňů zahrnující i kontakt s okolím, většinou skrze dopisy a návštěvy.⁷¹ V roce 1963 pak byl uzavřen Alkatraz.

1.5.6 Důsledky

Oproti minulosti, kdy USA byly, někdy až závistivě, nazývány zemí svobody se tedy dost změnilo. V dnešní době se stále častěji objevují pochybnosti o skutečné svobodě amerických občanů. Nahrávají jim hlavně statistiky o uvězněných a sledovaných osobách, jejichž počet v posledních letech dramaticky stoupl. Neopomeňme ovšem neustálou hrozbu

⁷⁰ Lévy, B. H. *Americká závratí*. 2006. s. 98.

⁷¹ McShane, M. D., Williams, F. P. *Encyclopedia of American prisons*. 2006. s. 166-167.

teroristických útoků, která má z části na vysokém počtu odposlouchávaných a sledovaných svůj díl. „Potýkání s touto novou hrozbou vyžaduje dosažení obtížného kompromisu mezi ochranou tradičních amerických svobod a ochranou té nejdůležitější svobody, kterou si zvykli považovat za samozřejmost: svobody být ve své zemi bezpečni před násilnými útoky proti jejich životu, majetku a institucím.“⁷²

Nedá se ovšem říci, že ačkoliv jste denně zaznamenávání desítkami kamer na každém vašem kroku nebo jsou vaše hovory dokonce odposlouchávány, že vám stát sebral veškerou svobodu. Naopak, o věci netýkající se veřejné bezpečnosti se vláda do značné míry zcela nezajímá, natož aby je nějakým způsobem korigovala. Jako názorná ukázka slouží i neexistence jakýchkoliv pravidel pro pojmenování dětí. Je tak poměrně snadné setkat se s člověkem, jehož jménem je některý z bájných hrdinů, ovoce či roční období. Problémem, i když ne při vyplňování křestního listu, se stalo jméno Adolf Hitler, jež dostal dnes již pětiletý chlapec. Cukrárna v New Jersey totiž odmítla na jeho narozeninový dort napsat přání právě s tímto jménem. Své rozhodnutí odůvodnila nevhodností takového jména.⁷³ Rodiče, kteří si příběh nenechali pro sebe a tvrdě odsoudili postup cukrárny, ale nezískali sympatie a podporu okolí. O několik měsíců později tento případ skončil odebráním jejich syna a také dvou dcer pojmenovaných rovněž ve smyslu vyjádření úcty Třetí říši. Nebylo to však z důvodu jejich jmen, ale kvůli neutěšené situaci, která v rodině panovala.⁷⁴

1.5.7 Shrnutí

Spojené státy se v současné době nacházejí ve velmi obtížné době, kdy je pro ně téměř nemožné dostát své pověsti země svobody. Hrozba teroristických útoků je všudypřítomná a doprovází Američany na každém

⁷² Huntington, S. P. *Kam kráčíš, Ameriko?: Krize americké identity*. 2005. s. 338.

⁷³ *No birthday cake for little Hitler - Times Online* [online]. c2008. [cit. 15.11.2010]. Dostupné z: <http://www.timesonline.co.uk/tol/news/world/us_and_americas/article5358489.ece>.

⁷⁴ *Young 'Adolf Hitler' and Two Sisters Removed From Home* [online]. c2009. [cit. 15.11.2010]. Dostupné z: <<http://www.foxnews.com/story/0,2933,479904,00.html>>.

kroku. Stejně tak opatření, která jim mají zabránit, musí kvůli jejich vlastní ochraně zasahovat do svobody jednotlivých občanů. Možná to je právě důvod, proč se USA jeví v otázkách svobody z hlediska zkoumání odlišných oblastí tak protichůdně. Na jednu stranu mají volnost co se týče ruinování života vlastního dítěte výběrem nesmyslných jmen, na tu druhou jim ovšem stát zakazuje ničit si vlastní zdraví požíváním drog.

1.6 Materialismus

1.6.1 Úvod

Spojené státy americké jsou velmi často definované výčtem hodnot, které mají za úkol vysvětlit spojení lidí, často tak odlišných, které tuto zemi společně tvoří. Nejčastěji popisované hodnoty se staly předmětem předchozích kapitol této diplomové práce. Přesto by výčet nemohl být kompletní, kdybychom nezmínili právě materialismus.

Materialismus se jako základní princip fungování USA v literatuře příliš neuvádí. Přesto je nezpochybnitelné, že existuje, když ne jako hodnota, tak alespoň jako rys typický pro tuto zemi. Je pravděpodobné, že v žebříčku amerických hodnot se na předních místech neobjevuje především z důvodu své negativní konotace.

Kvůli jeho specifčnosti považuji za nutné si nejprve předvést, jak materialismus souvisí s ostatními hodnotami, o kterých jsme již pojednávali. Poté se na základě dvou teorií, Veblenovy a Riesmanovy, budeme zabývat jeho charakteristickými rysy, do nichž patří i kvality rozličných produktů očekávané spotřebiteli. K poslední zmíněné části použijeme postřehů dvou českých sociologů, Machotky a Tvaroha.

1.6.2 Vztah materialismu k ostatním hodnotám typických pro USA

Vlastenectví a materialismus jsou v dnešním světě vcelku oddělené pojmy. Díky obrovské síle obchodních trhů, kapitalismu a především globalizaci, je prakticky nemožné vlastenecky podporovat trh pouze své země, což platí i pro Spojené státy.

Přesto se nedá upřít snaha některých společností a internetových obchodů, které si daly za úkol zvýšit povědomí o problémech, do kterých se USA dostávají a které jsou spojené právě s prodejem importovaných výrobků. Mezi ně patří bezpochyby ztráta pracovních příležitostí, vzrůstající nezaměstnanost či nekvalitní zboží. Většina z těchto obchodů, např. stillmadeinusa.com nebo americansworking.com, apeluje na Američany způsobem velmi blízkým vlasteneckému. Někde dokonce patriotismus přímo číší nejen ze samotného textu, ale i z provedení stránky. Setkáme se tak s množstvím státních vlajek, národních barev a také textu: "That is what our founding fathers wanted" – tedy v překladu „To je to, co naši Otci zakladatelé chtěli.“⁷⁵

Nejproblematičtější vztahem se Evropanovi může zdát vztah materialismu a náboženství.

Jak píše český filosof Michael Hauser, „náboženství a duchovnost má spíše povahu psychického polštáře, na němž lze spočinout a na chvíli se dostat někam jinam než jsou chladné a nevyzpytatelné zbožní vztahy nebo beznaděná životní situace“.⁷⁶

Od počátku Spojených států jsou zde ale základem puritánské hodnoty, z nichž jedna z nejdůležitějších je práce. Práce jako taková je oslavována jako cesta vedoucí ke spáse, naopak lenost je považována za cestu do pekel. Vzhledem k tomu, že cit pro tradici je v USA velmi silný, je

⁷⁵ *American Made Products and/or Services Made in USA* [online]. c1995. [cit. 23.10.2010].

Dostupné z: <<http://www.madeinusa.org>>.

⁷⁶ Sortof. *Michael Hauser: Chvála materialismu* [online]. c2009, poslední revize 23.7.2010 [cit. 20.10.2010]. Dostupné z: <<http://www.denikreferendum.cz/clanek/4978-chvala-materialismu>>.

potom tedy nasnadě, že propojení těchto rysů přežívá bez problémů i v současnosti.

Vztah k individualismu je nejčastěji pojímán negativně. Tomuto tématu se podrobně věnovala česká socioložka Irena Dubská. Ta ve své publikaci z roku 1964 popisuje problém konformity, která je nepřehlédnutelná právě ve Spojených státech, a jejímž nejvýraznějším rysem je zaniknutí individuality, přestože, a možná právě proto, že se tak snažíme odlišovat od ostatních. To vede k tomu, že aby jedinec zapadal, musí v rámci společnosti stejně vypadat, chovat se a vyznávat stejné věci jako ostatní. I jeho tužby a přání jsou uměle vytvářeny reklamou, čímž dochází k tomu, že jedinci ve snaze být něčím výjimeční a podtrhnout svou individualitu, podléhají diktátu obchodních řetězců a nejrůznějších značek.

Takový styl života logicky vede k nespokojenosti se sebou samým, bezradnosti a k pocitu nesmyslnosti života. Tento pocit působí různě na určité vrstvy obyvatel, které se s ním vyrovnávají po svém. Nejčastěji volí „útěk do shonu po materiálních statcích, do bezprostřední překotné spotřeby.“⁷⁷

S tímto fenoménem současnosti bohužel souvisí i nesvoboda jedince. Jedinou možností znovuzískání vnitřní svobody je vymanění se z pout hromadění majetku. To v praxi USA znamená naprosté ignorování a odloučení se od měřítka úspěšnosti, čímž je právě množství spotřebního zboží.

Krajností takového odloučení je způsob života Amišů. Jejich život je založen na souladu s Bohem, přírodou a členy komunity a úplném odmítnutí moderního života, do kterého patří nejen honba za úspěchem, ale také využívání materiálního zázemí, které nám dnešní doba poskytuje. Amišové se běžně obejdou bez motorových vozidel, elektřiny nebo antikoncepce.⁷⁸ I do jejich života ovšem částečně zasahuje stát a moderní doba. Vlády jednotlivých států, na jejichž území Amišové žijí, korigují zemědělství a zřizují státní školy. Turisté zase jejich osady navštěvují a kupují jejich výrobky. Na

⁷⁷ Dubská, I. *Objevování Ameriky*. 1964, s. 73.

⁷⁸ Díky čemuž se stali jednou z nejrychleji rostoucích populací světa.

druhou stranu jim ale ucpávají cesty a často také nerespektují zákaz Amišů být vyfotografováni.⁷⁹

1.6.3 Typické rysy

Spojitost s materialismem, který je jedním z nejvýraznějších charakteristik prakticky všech vyspělých států současnosti a bezpochyby tím, který je v souvislosti s USA do očí bijící všechny národy, se dá vystopovat ve Spojených státech s různými znaky. V následujících podkapitolách si některé z nich představíme.

1.6.3.1 Okázalost

Nebývale známou stránkou Spojených států je úsilí o dosažení amerického snu, jež je ve svých důsledcích spojován především s finančním úspěchem. Neboť, jak jsme si řekli již dříve, jeho dosažitelnost spočívá v první řadě na jedinci samotném - jeho pílí, vytrvalosti a tvrdé práci,⁸⁰ je pak nasnadě, že lidé mají tendenci posuzovat úspěšnost lidí právě podle jejich majetku.

Protože důraz na majetek byl kladen již za Tocquevilla, nemohl se k situaci tak odlišné od evropské nevyjádřit. S přesností sobě vlastní vyřkl větu, která vypadá, jakoby nikdy nemohla mít větší platnost než dnes. „Láska k bohatství se stala národní vlastností a dominantní zálibou; z ní pramení proud lidských vášní, který strhává všechno s sebou.“⁸¹

Aby dal Američan najevo, do jaké vrstvy patří, je pro něj důležité předvést se. Věci jsou totiž pro druhé vždy snadnější spatřit než peníze na kontě. Tato tendence je ve Spojených státech natolik znatelná, že si získala i vlastní pojmenování - „okázalé plýtvání“. Tento název byl poprvé použit americkým sociologem T. Veblenem na samém konci 19. století a podle

79 Steiner, S. *Amish* [online]. c1999, last revision 18th April 2011[cit. 22.10.2010]. Dostupné z: <<http://www.gameo.org/encyclopedia/contents/A4574ME.html>>.

80 Pokud by se chtěl čtenář blíže seznámit s americkým snem současnosti, necht' si laskavě najde kapitolu Zhroucení amerického snu.

81 Tocqueville, A. *Demokracie v Americe*. 2000. s. 465.

mnohých má své zastoupení i v dnešní společnosti, byť v tomto bodě, jak si za chvíli ukážeme, s ním polemizuje např. Riesman.

Podle Veblena se okázalé plýtvání nevyskytuje ve všech částech světa, ale je omezeno na civilizované společnosti západu. Zde se stává projevem peněžní a materiální rivalry, neboť sklon k soutěživosti je vedle pudu sebezáchovy „nejsilnější, nejčilejší a nejstálejší z ekonomických motivů.“⁸² Okázalé plýtvání zahrnuje všechny produkty a spotřební výrobky, které se vymykají uspokojení nejzákladnějších fyzických potřeb. K prokázání své vlastní prosperity, a tedy i získání úcty ostatních, je nezbytné získat a ukázat bohatství, jehož výše je sice blíže neurčená, přesto porovnatelná. Proto jako měřítko slouží právě lidé z vaší vrstvy, jež se za každou cenu (a jak ukazuje Veblen někdy i za cenu neuspokojení základních potřeb) snažíte předstihnout.

Mohlo by se zdát, že touha po bohatství nutně souvisí s tvrdou prací tak, jak věřili kalvinisté. Nemusí tomu ale být vždy. Různé společenské vrstvy se k tomuto problému staví různými způsoby, a tak není výjimkou ani okázalá zahálka,⁸³ kdy je naopak žádané se prací – tedy té užitečné, produktivní - vyhýbat. Ve svém díle Veblen vymezuje pro každé pohlaví jednu ústřední oblast, která, byť v pravěkých dobách měla neocenitelnou důležitost, s postupem doby získala „pouhý“ punc ctnosti a vážnosti. Pro muže je tímto polem lov a pro ženy starost o domácnost. Vyšší vrstvy, neboli zahálčivé třídy, tedy dávají na odiv nejen své bohatství, ale i skutečnost, že pro něj nemusí nic udělat. Teprve tato kombinace slouží jako konvenční známka společenského postavení. V dnešní době je ovšem okázalá zahálka z ekonomických důvodů pro většinu lidí nedostupná, a tak využívají alespoň tzv. zástupné zahálky, kdy se zpravidla manžel věnuje podnikatelské činnosti a zajišťuje tak blaho rodiny. Zahálka tak zcela leží na jeho manželce, jenž musí vynalézat nové a neotřelé způsoby, jak se věnovat naprosto a zcela

82 Veblen, T. *Teorie zahálčivé třídy*. 1999. s. 89.

83 Slovo „zahálka“ tak, jak ho vnímá Veblen v žádném případě neoznačuje nečinnost.

neproduktivním věcem a přitom nepůsobit lenivě. Oblast, ve které hledá, zůstává stejná – domácnost a společenské zvyklosti.

Důležitým argumentem Veblenovi teorie dnešní doby zůstává fakt, že spotřeba má v současnosti větší váhu než zahálka, neboť komunita již není tak malá, aby bylo snadné na všechny působit svou neproduktivitou. Naopak, spotřebními statky lze zaujmout poměrně lehce i při náhodném míjení druhých.

Je ovšem tato teorie stále platná i v současné americké společnosti? O 51 let později autor knihy *Osamělý dav*, jejíž recenze se může pyšnit výrazy jako nejvlivnější kniha dvacátého století, sociolog David Riesman, přiznává, že dnes sice také nalezneme spotřebitele, kteří zapadají do Veblenovi teorie, ale že jich ubývá. Důvodem je vývoj společnosti a změny v charakteru a chování běžných Američanů.

Pro pochopení jeho argumentu o změně povahy okázalé spotřeby bude nezbytné seznámit se na tomto místě s pojmem vnějškově řízení lidí. Jelikož se Riesmanovým rozdělením budeme blíže zabývat v kapitole *Krise americké identity*, nebude nyní toto objasnění zahrnovat další dělení, vývoj ani příslušné detaily jeho práce.

Vnějškově řízený člověk je zatím posledním typem člověka, který se ve společnosti, a to nejen americké, objevil. Jak ale sám podotýká, tento typ se najde převážně ve velkoměstech USA či západní Evropě. Tento člověk snadno a rychle navazuje vztahy a řídí se tím, co si myslí ostatní. Protože svět je složitější a rodiče nemohou dát svým dětem jasné odpovědi, zdroj své orientace a měřítko všech věcí hledají oba, jak rodiče, tak děti ve sdělovacích prostředcích, které dají srozumitelně najevo jaký názor ve zbytku populace převládá. Cílem výchovy je dosáhnout kooperace a družnosti. Tyto hodnoty se vysoce cení během celého života, a tak je průměrný Američan neustále obklopen skupinou svých vrstevníků, s nimiž neustále soutěží, protože se s nimi porovnává, a zároveň je povinen s nimi vycházet a spolupracovat.

Podle Riesmanových vlastních pozorování vidí američtí studenti, tedy typičtí vnějškově řízení lidé, materialismus ve Spojených státech jinak, než jaký ve skutečnosti je. Studenti se ve svých soudech řídí obrazem popisovaným v médiích, a proto v souladu s nejrůznějšími agresivními reklamními kampaněmi usuzují na pokračující trend okázalé spotřeby. Dle jejich názoru je přece logické, že reklamy existují proto, že na většinu lidí působí. Jejich přesvědčení je i nadále podporováno zahraniční literaturou, v níž jsou Američané často vykresleni jako národ přehnaně materialistický.

Riesman s takovýmto závěrem přirozeně nesouhlasí a snaží se na zmíněných studentech dovolat jejich vlastních stanovisek. Jejich pohrdavý postoj ke všem druhům reklamy, snaha nevybočovat ze skupiny vrstevníků (a to nejen v oblasti spotřební, ale překvapivě i v jejich schopnostech a talentech) a také neschopnost jmenovat někoho, koho by ve skutečnosti reklama nějakým způsobem ovlivňovala při jeho rozhodování, ho vede k vyslovení mínění, že Amerika se od tzv. Pozlaceného věku 2. poloviny 19. století výrazně změnila, a to i přes fakt, že si to téměř nikdo neuvědomuje. Toto uvědomění si je velmi složité, jelikož rozhodující složky utváření veřejného mínění – tedy hromadné sdělovací prostředky - záměrně produkují dnes již nereálnou představu.⁸⁴

1.6.3.2 Spotřeba jako vedlejší produkt žití

O materialismus z jiného úhlu pohledu se zajímal Otakar Machotka, původem český sociolog, který po únoru 1948 emigroval do Spojených států, kde sociologii dále přednášel na univerzitách. Zaměřil se především na to, co americký občan očekává od produktů, jež si zakoupí. Je to v první řadě vysoký standard pohodlnosti a také bezpečnosti, který neustále posunuje vývoj amerických technologií. Pohodlnosti pak podřizuje užívání dané věci a zcela ho nezajímá, jestli svým konáním zkracuje její životnost. S tím souvisí i fakt, že dlouhá životnost se od věci v zásadě nečeká. Američan nemá žádný problém s koupením nové věci, pokud starší

⁸⁴ Riesman, D. *Osamělý dav*. 1968. s. 221-231.

dosloužila. Naopak, vzhledem k tomu, že v zemi je neuvěřitelně vysoká citlivost na novinky, krátká životnost produktů jim vyhovuje. V žádném případě to ale neznamená, že by mezi životností a kvalitou produktu platila přímá úměra. Kvalita a bezpečnost jsou na prvním místě.

Přemysl Tvaroh u tohoto tématu poukazuje na důležitou změnu, která postihla prakticky všechny vyspělé země a za kterou stojí právě Spojené státy. Je jí potřeba vytvořit potencionálního zákazníka, neboť ten se již sám nerodí. Pokud chce prodávající výrobek prodat, nestačí už pouze vychvalovat produkt samotný, ale je nezbytné zdůrazňovat i vlastnosti, jež jsou se zbožím spojené. „Neprodává se tedy mýdlo, ale krásná pleť, místo auta se nabízí vysoké společenské postavení, místo dámských punčoch nádherně modelované nohy..“⁸⁵ Reklama od té doby působí cíleně a vždy nám explicitně vyjeví důvod, proč danou věc nemůžeme postrádat.

1.6.4 Důsledky

Americká záliba v novinkách, snadnější přístupnost k reklamním trikům, snaha dostat populárnímu americkému idiomu „keep up with the Joneses“, což de facto znamená vlastnit totéž co vaši sousedé, abyste se jim vyrovnali, ale beze všech pochybností také osamělost a bezcílnost životů některých Američanů má katastrofální důsledky.

Využívají totiž v obrovském množství možností půjček, hypoték a kreditů, které mají problémy splácet. Společně s Kanadou a Švýcarskem tak tvoří vrchol žebříčku zadlužení domácností. Na celkovém dluhu světové ekonomiky má ovšem největší podíl sektor domácností ve Spojených státech.⁸⁶ Zde dluh činí neuvěřitelných 15 000 mld dolarů.⁸⁷

Kvůli finanční krizi, která naplno propukla v roce 2007, byli Američané, stejně jako jiné národy, přinuceni k mnoha reformám, jež zapříčinily

⁸⁵ Tvaroh, P. *Tam v Americe*. 1962. s. 28.

⁸⁶ Novotný, R. *Ceny nemovitostí: Levné úvěry a daňové úlevy?* [online]. c2010. [cit. 1.11.2010].

Dostupné z: <<http://www.hypindex.cz/clanky/ceny-nemovitosti-levne-uvery-a-danove-ulevy/>>.

⁸⁷ Mokráš, L. *Struktura zadlužení USA, EMU a Japonska*. [online]. c2009. [cit. 2.11.2010]. Dostupné z: <http://www.csas.cz/banka/content/inet/internet/cs/Special_2009_10_20.pdf>.

i přísnější podmínky pro získání úvěrů a půjček. Od roku 2008, kdy byl dluh nejvyšší, díky tomu došlo k poklesu dluhu domácností o 6,5%.

Situace ale rozhodně není zachráněna. Spousta jedinců a rodin si sice rozmyslela nákup dražších věcí, nikoliv však zcela. Nákup pouze odložili na později. Jak se zdá podle vzrůstu smluv, kdy prodej aut na leasing vzrostl během prvních měsíců letošního roku o celých 25%, honba za majetkem je zpátky.⁸⁸

1.6.5 Shrnutí

Materialismus přináší i přes tradičně chápané záporné zabarvení pozitivní dopady. Je to především neustálý tlak konzumentů na produkci bezpečných a vysoce dobře technologicky zvládnutých výrobků. Problémem ovšem zůstává, že většina těchto produktů slouží k pouhé demonstraci toho, že si mohou danou věc pořídit a často ztrácí jakýkoliv jiný smysl. Jako naprosté šílenství pak vyznívají data z předchozí podkapitoly, která odhalují skutečnost, že na nákupy těchto drahých a nepotřebných věcí ani jejich budoucí majitelé nemají uspořené peníze, a proto si je půjčují.

⁸⁸ *U.S. household debt keeps shrinking - Los Angeles Times* [online]. c2010. [cit. 2.11.2010].
Dostupné z: <<http://articles.latimes.com/2010/aug/17/business/la-fi-consumer-debt-20100817>>.

2 Specifičnost Spojených států

Jak jsme si ukázali v předchozích kapitolách, jednotlivé hodnoty mají nezpochybnitelný vliv na život nejen běžných občanů, ale i na samotné fungování státu a na to, jak je tato země vnímána okolním světem. To samozřejmě dává základ její výjimečnosti. Na druhou stranu, jelikož je společnost zcela přirozeně velmi složitým subjektem, je obtížné říci, že určitá hodnota stojí za jejím specifickým charakterem. Individuální hodnoty se od sebe často ani nedají spolehlivě oddělovat a tak zjišťovat jaký podíl mají na konkrétních rysech dané společnosti. Proto se pokusíme objasnit specifičnost Spojených států na dalších tématech. Zajímat nás také bude pokud a jakým způsobem ovlivňují Spojené státy ostatní země a naopak.

2.1 *Udržování tradic*

2.1.1 Úvod

Otázka udržování tradic v jednom z nejvyspělejších států světa je záležitostí značně složitou a závisí tak velmi na oblasti, v které se chceme pohybovat. Pro sociologické účely této práce je nezbytné zabývat se postoji a smýšlením amerických občanů, a proto se nebudeme zaměřovat na modernizaci výrobních postupů apod., i když ta by ve svém důsledku také podpořila teorii, že Spojené státy kladou na udržení tradic velký důraz, neboť jsou přeci „městem na hoře“.

Prvním velkým tématem, o které se budeme zajímat je morálka. Ta ve Spojených státech sice vyplývá z náboženství, ale je udržovaná rodinnou tradicí a občanskou společností, což je ve vyspělém státě značně neobvyklé. Nevšední je i přístup Američanů k práci a jejich chuť a výdrž, kterou ve svém povolání dennodenně odhalují, a proto tvoří zbylou část této kapitoly.

Přestože se níže probíraná témata od sebe odlišují, byla vybrána po pečlivé úvaze proto, že jasně poukazují na diferenciace mezi USA a jinými, především evropskými, vyspělými státy.

2.1.2 Morálka

Ačkoliv se americká společnost jeví především díky značnému důrazu na nové technologie a objevy v nejrůznějších oblastech jako novátorská, jejich názory na tradiční otázky se během dvaceti let (1987-2007) nijak dramaticky nezměnily⁸⁹.

Jak jsme si ukázali v kapitole „Náboženství“, drtivá většina americké veřejnosti, včetně intelektuálů (a to i přesto, že je mezi nimi více nevěřících než v jiných společenských skupinách), je aktivně věřících a na vztahu k Bohu staví svou osobnost a rozhodnutí. Morálka pak z náboženství přímo vyrůstá a je s ním na americkém území nerozlučitelně spjata.

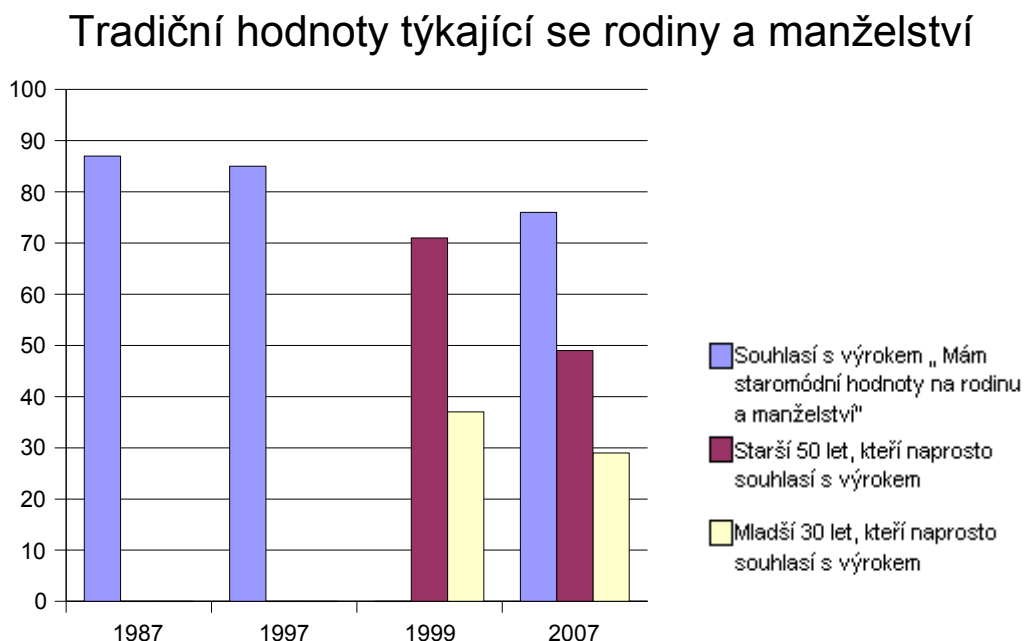
Ani tzv. staromódní názory na manželství a rodinu, ač blíže nespecifikované, nepřinesly příliš neočekávaného, neboť většina Američanů, včetně těch pod 30 let souhlasí s tím, že takto smýšlí. Zajímavé ovšem je, že v tomto případě nedošlo ke shodě mezi chápáním postojů respondenty a pochopením těchto postojů rozbořen průzkumu Pew Center. Jejich pojetí tradičních hodnot se podle daného průzkumu změnilo a jak je vidět na grafu č. 4, došlo zde k určitému poklesu. Největší pokles – 22% od roku 1999 do 2007 - byl překvapivě zaznamenán u lidí starších padesáti let. Hodnoty se ale nelišily pouze podle věku respondentů, nýbrž i podle míry vysloveného souhlasu.⁹⁰

Mnoho konzervativců se ovšem přiklání k názoru, že k nevídaným změnám, a to především na poli občanské společnosti, jejich hodnot a schopnosti udržovat při životě klíčové občanské instituce, došlo. V porovnání s původním rozložením moci při vzniku USA přinesly historické okolnosti naléhavou potřebu většího zásahu politiky do oblastí, v nichž se předtím angažovala výhradně občanská sdružení.

⁸⁹ Velké změny ovšem nastaly v otázkách práva žen a homosexuálů.

⁹⁰ Pew Research Center. *Trends in Attitudes Toward Religion and Social Issues: 1987-2007* – Pew Research Center [online]. c2007, last revision 22nd March 2007 [cit. 10.1.2011]. Dostupné z: <<http://pewresearch.org/pubs/614/religion-social-issues>>.

Graf č. 4 Víra v tradiční morální hodnoty během let 1987 – 2007 ⁹¹

Úsilí o znovunavrácení moci do rukou lidu a tedy reestablishment tradičních hodnot prostřednictvím společenské angažovanosti občanů není žádnou novinkou. Již v roce 1910 byla prezidentem T. Rooseweltem vyhlášena doktrína „nového vlastenectví“, která představovala ideu národního společenství kladoucí důraz na opuštění sobeckých zájmů a na jejich místo postavila národní zodpovědnost.

Do dnešních dnů se ještě několikrát podobná idea objevila, mnohokrát zaznamenala prvotní zápal, ale nadšení dříve či později opadlo. Poslední z nich je strategie zvaná „nové občanství“ a jedním z jejích hlavních bodů je nespokojenost amerických voličů se způsobem vedení státních institucí. Nejvíce promlouvá tato strategie k Američanům, jež jsou rodiči a pro něž je přitažlivá právě možnost udělat něco pro budoucnost svých dětí, když se jim zdá, že vláda nedělá dost. Přestože je typická situace, kdy bezdětní jedinci

⁹¹ Pew Research Center. *Trends in Attitudes Toward Religion and Social Issues: 1987-2007* [online]. c2007, last revision 23rd March 2007. [cit. 15.1.2011]. Dostupné z: <<http://pewresearch.org/pubs/614/religion-social-issues>>.

nemají zájem na připojení se k občanským sdružením, protože nevidí dostatečný důvod, jejich pohled na tuto otázku projde obratem při uvědomění si faktu, že by jejich děti vyrůstaly ve stejně neutěšených okolnostech, pokud by oni sami něco neudělali. Aktivně se tedy zapojují do činností obce, církve nebo nejrůznějších organizací, aby ozdravili lokální morálku a poukázali na správné hodnoty.⁹²

2.1.3 Práce

Jedna z nejvýraznějších oblastí, na které je vidět hodnotový žebříček Američanů, je pracovní sféra. Machotka, jež se tomuto tématu věnoval velmi detailně, se snažil nejen o popsání této hodnoty, vysvětlení možných příčin odlišného chápání, ale také komparace s chápáním evropským.

Z jeho pozorování vyplývá, že ve Spojených státech není kladen nikterak velký důraz na to, jakou člověk vykonává práci, ale především na skutečnost, že práci vykonává. Jakýkoliv druh práce či zaměstnání je zde chápán jako prospěšný společnosti, a proto se k němu tak přistupuje. Na rozdíl od častého evropského vnímání není žádná práce podřadná, a to ani ta manuální. Podstatnou odchylkou od Evropy je také skutečnost, že ke všem vrstvám společnosti se hodí všechny druhy práce. Proto není žádnou výjimkou setkat se s bohatým člověkem, který pracuje ve své dílně.⁹³ Důležitým měřítkem a známkou úspěchu je zde ale především majetek a materiální zabezpečení, jak jsme zmínili výše, nikoliv druh vykonávané práce či vzdělání nebo příslušnost k bohaté rodině. I když je nezpochybnitelné, že to samozřejmě někdy hraje svou roli.⁹⁴

92 Schambra, W. A. *Být s lidmi*. 1995.

93 Kutilství se stává velmi vyhledávanou aktivitou pro vyplnění volného času mužů z vyšších vrstev.

94 Machotka, O. *Amerika: Její duch a život*. 1946. s. 176-185.

2.1.4 Pracovní nasazení

Pracovní morálka je ve Spojených státech velmi vysoká a tak není divu, že k nám odtud přišel výraz, jenž popisuje její extremismus - workoholismus. Za workoholika je považován prakticky každý, kdo nějakým způsobem projevuje závislost na své práci. Workoholikem se totiž zdaleka nenazývá pouze člověk, který bezpodmínečně svou práci miluje, ale také ten, který jednoduše chápe svou práci a nejlepší výkon v ní jako svou povinnost a podřizuje jí tak svůj osobní život. Přestože se tento termín v české odborné literatuře objevil až po roce 1989, byl poprvé použit americkým psychologem Waynem Oatesem již v roce 1968.

Kořeny tohoto fenoménu však spadají mnohem dále a to až do úplných začátků osídlování amerického kontinentu Evropany. Jak už bylo řečeno výše, puritánské hodnoty totiž k tvrdé práci, a také vnitřní motivaci pro ni, přímo vybízejí. Velký vliv na jejich rozvoj měl i zakladatel metodistické církve John Wesley. Přestože žil v Británii, skrze své misionářské cesty se jeho myšlenky rozšířily i na americkém kontinentě. V 1. polovině 18. století prohlásil, že na vlastní kůži zažil mystický prožitek a na jeho základě následně začal veřejně kázat. Obyčejným lidem vrátil jejich důstojnost a v neposlední řadě i smysl života. Tím se stalo právě jeho vybídnutí k tvrdé práci, vydělávání a následnému obohacení. Příznivé dopady jeho učení demonstruje skutečnost, že také díky jeho vlivu se nakonec Velká Británie vyhnula revoluci, která v té době právě probíhala ve Francii.⁹⁵

Současná situace je v naprostém souladu s těmito hodnotami. Podle zprávy Lindy Bellové a Richarda Freemana, která se zabývá průzkumem pracovního nasazení,⁹⁶ se totiž situace od 80. let výrazně změnila. Naznačeným důvodem je krize konce 70. let. Do těchto let se Američané drželi běžného průměru, někdy dokonce zaostávali za Němci, kteří jsou nyní na samém okraji. V posledních letech je i nadále u Američanů zaznamenán

⁹⁵ McDowall, D. *An Illustrated History of Britain*. 1991. s. 123-125.

⁹⁶ Bell, L., Freeman, R. *Why Do Americans and Germans Work Different Hours?* [online]. c1994. [cit. 4.12.2010]. Dostupné z: <<http://ideas.repec.org/p/nbr/nberwo/4808.html>>.

vyšší počet hodin během pracovního roku než u jiných národů, hlavně u Němců, s kterými jsou Američané v této analýze porovnáváni. Výběr Němců jako národa, vůči kterému jsou výsledky vztahovány, je vysvětlen faktem, že oba národy vyčnívají z celosvětových průměrů.

Z této zprávy zřetelně vyplývá, že Američané jsou jako národ nejvíce ohroženi závislostí na práci a že k workoholismu mají dokonce určité sklony.

Zajímavé je, že přestože dospělí Američané pracují až o 20% více hodin než Němci, jsou více nakloněni tomu pracovat přesčas. Je u nich také dvakrát pravděpodobnější, že půjdou pracovat v sobotu a dokonce třikrát pravděpodobnější, že budou v práci v neděli. Jsou také ochotnější pracovat na směny, včetně nočních.

Jsou také mnohem uvědomělejší v otázkách týkajících se jejich pracovních návyků. Častěji odpovídají, že pracují tvrdě, i když práce zasahuje do jejich osobních životů. Z jejich odpovědí také vyplývá, že jsou méně orientovaní na odměnu za vykonanou práci.⁹⁷

Je nezpochybnitelné, že takto výjimečné chápání práce nutně zaměstnávalo sociology, kteří se snažili přijít na důvody, které Američany k těmto rozhodnutím vedou. Za vším s největší pravděpodobností budou opět peníze, i když si to jednotlivci samotní nechtějí připustit. Z výzkumu World Values Survey z let 1999 – 2000 totiž vyplývá, že Američané jsou ochotnější vynaložit větší úsilí proto, že tvrdá práce přináší lepší život.⁹⁸ Je také faktem, že Američané platí menší daně a jsou v průměru ohodnoceni lépe než jiné národy. Jiné vysvětlení nabízí Machotka. „Práce je ve společnosti Spojených států vybavena zvláštními mravními hodnotami. Lidé se k ní staví ve všech situacích kladně, poctivě kladně, a to i když je to práce zadarmo nebo práce zaměstnance bez dozoru; dělá se se samozřejmostí a s radostí, není k ní potřebí tolik donucovacích prostředků jako u nás.“⁹⁹ Tuto „zvláštní mravní

97 Pouhých 18% Američanů odpovědělo, že pracují jenom kvůli penězům. 67% tvrdí, že by pracovali i bez výplaty.

98 Kohut, A., Stokes, B. *Amerika proti svetu: v čom je iná a prečo ju nemajú radi*. 2006.

99 Machotka, O. *Amerika: Její duch a život*. 1946. s. 184.

hodnotu”, jak ji Machotka nazývá, má podle jeho názoru na svědomí americké podnebí, složení ovzduší a s velkou pravděpodobností také americká tradice pionýrů.

2.1.5 Shrnutí

Výjimečnost Spojených států jsme si v této kapitole ukázali na tématech spojených s udržováním amerických zvyklostí. Nejprve jsme použili komparaci časovou pro území USA a později jsme využili porovnání pracovního nasazení mezi Evropou a USA a odlišného chápání práce jako takové. Ačkoliv z výsledků plyne, že k jisté změně dochází, je podstatné si povšimnout tendence navrácení se k tradičním hodnotám.

2.2 *Krise národní identity*

2.2.1 Úvod

Dalším jasným specifikem Spojených států, o kterém se nejde nezmínit, je skutečnost, že převážná většina občanů žijících v USA má předky pocházející z jiných zemí a dokonce i světadílů. Proto jsou také Státy často nazývány zemí imigrantů. To, hlavně v poslední době, kdy amerikanizace neprobíhá, vyvolává řadu problémů při identifikaci pravého Američana. Tímto se zabývá první část této kapitoly, kdy si prostřednictvím Huntingtona položíme nejdůležitější otázky.

Delší část kapitoly se ovšem věnuje problematice krize americké identity z odlišného úhlu pohledu. Blíže se v ní seznámíme s již jednou zmíněnou teorií Davida Riesmana. Ten se nezabývá otázkou kdo je vlastně Američan, ale zajímá ho, jak se Američan různých generací chová, vyvíjí se a mění. Tato tendence se během posledních let rozšiřuje i za hranice Spojených států.

2.2.2 Kdo je Američan

Problém americké identity je od vyhlášení nezávislosti Spojených států jednou z nejpálčivějších otázek. Převážná většina odborníků se tímto tématem zabývá z pohledu národního a kulturního a pohybuje se v rovině, kdy se snaží rozličnými způsoby vymezit pojem „Američan“. Jak jsme nastínili již v podkapitole Teorie o americkém národě, tato záležitost se stává vzrůstajícím problémem především díky naléhavosti, jež je přikládána svobodě a individualismu. Situace ohledně definice pravého amerického lidu je tak věcí nesmírně složitou.

Nejdůležitější body této otázky shrnuje Samuel Huntington, když se ptá: *„Prohlásíme-li o sobě, že jsme Američané, jsme konfrontováni s problémem, jak definovat ono „my“ obsažené v podmětu tohoto tvrzení. Označuje toto „my“ jeden, nebo více národů? A pokud ono „my“ znamená jeden národ, co nás odlišuje od oněch „jiných“, kteří nejsou jako „my“? Je to rasa, náboženství, etnická příslušnost, hodnoty, kultura, materiální bohatství, politika či něco jiného? Jsou Američané „univerzálním národem“, který sdílí hodnoty celého lidstva a v principu zahrnuje všechny národy? Nebo patříme k západním národům a naše identita je definována naším evropským dědictvím a našimi západními institucemi? Nebo jsme snad jedinečným národem se svou vlastní specifickou civilizací, jak po celé naše dějiny tvrdili hlasatelé „americké výlučnosti“? Nebo jsme snad v principu pouze jakési sdružení, jehož identita existuje pouze skrz společenskou smlouvu ztělesněnou v Deklaraci nezávislosti a v dalších ustavujících dokumentech? Jsme multikulturním, bikulturním či unikulturním národem; nebo jsme jakousi národnostní mozaikou či dokonce oním pověstným „tavicím tyglíkem“? Disponujeme vůbec nějakou nadřazenou národní identitou, která by transcendentovala naše subnárodní, etnické, náboženské a rasové identity?“¹⁰⁰*

Po svém se tyto otázky snažila uchopit již řada významných sociologů,

¹⁰⁰ Huntington, S. P. *Kam kráčíš, Ameriko?: Krize americké identity*. 2005. s. 20-21.

vymezení je ale přesto stále poměrně vágní a omezuje se především na souhlas o sdílení tradičních amerických hodnot. Ke stejnému závěru dospěl i univerzitní profesor Ronald Takaki, který se věnoval problému multikulturalismu ve Spojených státech. Jednou z jeho klíčových myšlenek je přitáhnutí pozornosti ke skutečnosti, že s Američany jiných rasových či etnických skupin bylo a stále je hůře zacházeno a oni i přes tento fakt přijali USA za své. To již v minulosti prokazovali těžkou prací, během 2. světové války sloužili v americké armádě a i dnes přispívají k prosperitě této země.¹⁰¹

2.2.3 Riesmanovo rozdělení

Jeho pojetí je výrazně holistické, neboť studoval americkou společnost¹⁰² a dával její vývoj do souvislostí s vývojem jak dějinným, tak populačním. Jeho pozornosti neunikl ani vliv rodičů, vrstevníků, médií či politiky. Na základě svých pozorování a průzkumů pak vytvořil systém, jehož propracovanost a revolučnost je oceňována i po více než půl století od jeho vydání.

Doprovodným činitelem pro Riesmanovo rozdělení řízení na tradiční, niterné a vnějškové jsou tři fáze populační křivky. Ty pak ovlivňují změnu charakteru společnosti a chování lidí, neboť stejně tak jako počet dětí v rodině zapříčiňuje změny v chování nejen rodičů, dětí, ale také celé ulice a školy, má samozřejmě dalekosáhlejší důsledky i na vztah k práci, trávení volného času, konformitu, politiku a jiné oblasti každodenního života. Přesto se Riesman vyhýbá tvrzení, že by „tvar populační pyramidy byl příčinou vzniku určitého společenského charakteru“, protože „společensko-psychologické vývojové změny jsou vždy zprostředkovány institucemi“.¹⁰³

Vysoký růstový potenciál, který byl typický pro období středověku a který se v současnosti dá stále nalézt v zemědělských oblastech Afriky či Asie a vzhledem k vysokému přistěhovalectví z těchto oblastí do Spojených

101 Takaki, R. *A Different Mirror: A History of Multicultural America*. 1993.

102 Jeho teorii popsanou v díle *Osamělý dav* lze ovšem aplikovat i na ostatní společnosti.

103 Riesman, D. *Osamělý dav*. 1968. s. 321.

států i zde, spojuje Riesman s tradičně řízeným člověkem. Děti je zde více než dospělých, a tak vyrůstají v širším rodinném kruhu, který jim zprostředkovává veškerou kulturu a vzory žádoucího chování. Tradičně řízení lidé se zpravidla nedostávají do jiných situací než jejich rodiče, a protože je viděli jednat, je pro ně jednoduché nastálou situaci vyřešit.

Druhý prakticky vývojový stupeň společnosti je niterně řízený člověk, který nahrazuje tradičně řízeného v přechodně růstové fázi populační křivky. V tomto případě vychovávají rodiče své děti přímo a připravují je na život, v kterém se setkají s novými situacemi, v nichž se budou muset rozhodnout. Cílem výchovy je tak vštípení tzv. psychologického gyroskopu, který pak jedinci pomáhá řešit odlišné problémy. Tento gyroskop vzniká zniterněním zásad, jež jedinci vštípili rodiče a jež je dále ovlivňován vypravěči příběhů, jak Riesman nazývá hromadné sdělovací prostředky. Tyto zásady jsou vcelku stálé a značně nezávislé na veřejném mínění, ačkoliv ve Spojených státech jsou i niterně řízení lidé velmi citliví na mínění svých vrstevníků a blízkých. Ve Státech je tato skupina patrně nejpočetnější a to i přesto, že dnes ustupuje vnějškově řízenému typu člověka, s jehož charakteristikou jsme se seznámili již v podkapitole Okázalost.

Vnějškově řízený člověk (v angličtině s ještě příznačnějším pojmenováním "other-direction") vyžadující neustálý souhlas okolí se v americké společnosti objevil s nástupem třetí fáze populační křivky, kterou je počínající pokles.

Je však důležité si uvědomit, že tyto krajně vymezené typy slouží pouze snazší ilustraci teorie, protože ve skutečnosti se dané mechanismy překrývají. Vždy totiž záleží na tom, do jaké míry se jednotlivec nebo společenská skupina opírá o ten či onen mechanismus.

Jak vyplývá z výše zmíněných údajů, všechny tři typy lze v odlišné koncentraci nalézt v rozličných částech Spojených států. Ve velkoměstech se tak dá snadno setkat s člověkem tradičně řízeným (jako příklad Riesmanovi slouží mexičtí nádeníci), niterně řízeným (dělníci) i vnějškově řízeným (což

jsou příslušníci vyšších příjmových skupin). Obecně ovšem tradičně řízení mizí ve prospěch niterně řízených a také niterně řízení ustupují vnějškově řízeným.

Vnějškově řízení lidé, tedy mechanismus k němuž dříve či později s největší pravděpodobností dospějí všechny společnosti světa, se v USA již projevily. S některými z mnoha sfér, na jež působí, se seznámíme blíže.

2.2.4 Vnějškově řízený člověk a práce

Vnějškově řízený člověk neustále vychází ze skutečnosti, že je svět kolem něj plný vztahů k ostatním lidem. I práci a zábavu tak vnímá jako činnost spočívající ve styku s lidmi. Nejvyhledávanější kvalitou v zaměstnání se tak stala schopnost lehce a hladce navazovat styky a méně již záleží na tom být odborníkem. Tato skutečnost prochází napříč povoláními. I v politice se v dnešní době hromadných sdělovacích prostředků více oceňuje, nakolik je kandidát upřímný a opravdový, místo toho, aby nás zajímali jeho schopnosti a zkušenosti. Dá se říci, že charakterové rysy, kterých si vážíme na přátelích, vyhledáváme i jinde. V případě, že je nutné se rozhodnout mezi dvěma kandidáty, mnozí tedy raději zvolí toho s větším osobním kouzlem. Jako příklad zde poslouží prezident Dwight D. Eisenhower považovaný za jednoho z nejpopulárnějších prezidentů, přesto ne příliš schopného. Z toho vyplývá významný posun měřítek v americké společnosti ve prospěch osobnosti jedince.

Tito lidé netouží po věhlasu, ale po úctě skupiny vrstevníků. Na rozdíl od niterně řízených lidí, kteří sice věděli, že hvězdy jsou daleko, ale přesto se k nim svým chováním a cíli blížili, je vnějškově řízený člověk spokojený s pohybem „uprostřed pravé Mléčné dráhy téměř – nikoli však zcela – vzájemně nerozlišitelných současníků“¹⁰⁴. Nevynikat nad ostatními se tak stává zbožným přáním.

Pokud se přece jen najde člověk, který na pracovním poli nad svými

¹⁰⁴ Riesman, D. *Osamělý dav*. 1968. s. 135.

spolupracovníky vyčnívá výbornými výsledky, dochází podle Riesmana k opuštění takové práce. Náhrada za ni spočívá v pozici mnohem lukrativnější a prestižnější – dojde k povýšení – nicméně za cenu opuštění svého oboru. Přestože dotyčný zpravidla zůstává nadále ve stejném podniku či firmě, náplň jeho nové práce se mění. Místo zabývání se věcmi se totiž povýšený člověk zabývá lidmi. Jako příklad uvádí Riesman lékaře, který se po prokázání svých kvalit stává přednostou kliniky. Znovu tak dochází k podpoření argumentu, že na vrcholku žádoucích vlastností stojí obratnost při jednání s lidmi.

Raná zkušenost z dětství, kdy se jim od rodičů nedostalo jednoznačných odpovědí na jejich otázky je doprovází i v pracovním životě. Jelikož je orientace v jejich světě obtížnější a stejně tak je i složitější udržet se na trhu práce, odmítají se, s poukazem na značné nejistoty, zavazovat dlouhodobým cílům.

Klíčovou charakteristikou tohoto období je také to, že ochabuje vášně po vlastnictví. Vnějškově řízený podnikatel je zaměřen na druhé a nazírá na své podnikání jako spotřebitel. I zisk podniku nabývá důležitosti pouze jako jeden z mnoha symbolů statusu. Mnohem důležitější jsou moderní metody (poradci na průzkum trhu, podnikový časopis, modernizace fasády budovy..).

Práce a zábava ztrácejí zřetelné hranice a častokrát se jejich hodnoty a společenské postoje propojují a jedny do druhých pronikají. Únik,¹⁰⁵ který byl nesmírně důležitý pro člověka niterně řízeného, už nemá pro vnějškově řízeného smysl, protože oblasti práce a zábavy se prolínají. Přestože neustále existují obě sféry, do nichž předchozí člověk unikal, tedy umění jako prostředek vzestupu a povznesení i únik dolů, do něhož spadaly hospody, karty a jiné neřesti, nechápe je již vnějškově řízený člověk jako únik od něčeho. Naopak, neustále si vědom svých povinností, stará se o zábavu a o to, aby večer uplynul v poklidu. Jeho oblíbenost je tak vykoupena

105 V tomto případě znamená změnu tempa a postoje vůči oblasti práce.

značnou snahou. Proto Riesman zvolil místo obvyklého pojmenování volného času příznačnější název „večerní směna“.

2.2.5 Manipulace

Jak jsme se již zmínili výše, vnějškově řízený člověk hledá styčné body v hromadných sdělovacích prostředcích a ani oblast zábavy a společenských styků není výjimkou. Proto literatura věnovaná cvičení manipulace sama sebe i ostatních s cílem vzniku a udržení popularity¹⁰⁶ začala vycházet již ve 30. letech.

Ze zřejmých důvodů pěstování vřelých vztahů je umění manipulace pro vnějškově řízeného člověka poměrně významné. Jeho zvládnutí se proto nenechává až na dospělost, ale jsou mu vystaveny i děti. Dětské pořady a knihy jsou zaměřeny na určitou věkovou skupinu – neexistují už tak knihy, které by mohly být čteny dětmi i dospělými zároveň – a umožňují tudíž snadnější náhled do přání a pocitů vrstevníků. Vnějškově řízené dítě je tedy více vychováváno k vnímavosti v meziosobních vztazích než dítě niterně řízené.¹⁰⁷

I rodiče, kteří prakticky organizují společenský život svého dítěte, mají na výuce k manipulaci svůj podíl. Jelikož si přejí, aby jejich dítě bylo ve svém budoucím životě šťastné, připravují ho na důležitost spolupráce. Snaha rodičů o to, aby dítě mělo co největší počet přátel¹⁰⁸ je vykoupena aktivitou i z jejich strany. Kvůli tomu je především jeho matka ochotná stát se osobním řidičem a vozit ho do nejrůznějších zájmových kroužků, po oslavách či jen tak na pár hodin ke kamarádovi. Je jasné, že úsilí svého dítěte o bezproblémové vycházení s vrstevníky, jež tak podporují, oceňují i přímo. Forma ocenění se

106 Návodů spojené s manipulací sebe sama a okolního světa se objevují s rozličnými tématy a tvoří významnou oblast vnějškového řízení.

107 U niterně řízených dětí hrozila možnost jejich přetížení, jelikož příběh nebyl přizpůsoben konkrétním skupině a mohl tak působit nezamýšleným způsobem.

108 Nejedná se zde ovšem o žádnou hloubku jejich vztahu, spíše o množství vrstevníků, s kterými se dítě stýká, vídá.

sice liší rodinu od rodiny, přesto není výjimkou odměna, pokud se dítě chová podle požadavků společnosti.

Od dětského věku se tedy člověk učí pozorně naslouchat ostatním, aby se mohl stát jedním z nich. Konformita se skupinou je zřetelně povzbuzována a propagována všemi činiteli, kteří se s jedincem dostávají do kontaktu. Cynická netečnost, jež je vnějškově řízeným lidem často přisuzována je ve skutečnosti pouhou snahou o tolerantní přijetí hodnot a norem dané skupiny.

2.2.6 Shrnutí Riesmanovi teorie

Jak jsme si ukázali výše, je v současné moderní americké společnosti kladen na vnějškově řízeného člověka, jež právě v této společnosti přebírá vedení, tlak na život v harmonii a spolupráci s ostatními. Aby se člověk neodcizil vrstevníkům, je ochoten na jedné straně přijmout nejen jejich žebříček hodnot a rysy, které se chápou jako žádoucí, ale na druhé straně se i vzdát výjimečné kariéry. Výsledkem, kromě navenek spořádaného a spokojeného života, je potlačování vlastních citů, neboť jejich volnější průchod by mohl ohrozit srdečný vztah, který k němu ostatní mají. Prchlivost je zde chápána značně negativně.

Utlumení a mnohdy i naprosté udušení emocí má za následek nepřírozenou změnu temperamentu jedince i společnosti. Pro něho je samozřejmě obtížné žít v neustálé sebekontrolě, přetvářce a atmosféře vynuceného přátelství, a tak ho tento životní styl nepříznivě ovlivňuje. Přestože Riesman neuvádí žádný příklad, domnívám se, že 27 milionů Američanů užívajících v roce 2005 antidepresiva, aniž by u nich byla diagnostikována deprese, mluví za vše.¹⁰⁹

109 Szabo, L. *Number of Americans taking antidepressants doubles* [online]. c2009, last revision 8th April 2009. [cit. 3.1.2011]. Dostupné z: <http://www.usatoday.com/news/health/2009-08-03-antidepressants_N.htm>.

2.3 Zhroucení amerického snu

2.3.1 Úvod

Tato kapitola se zaměřuje na odlišné aspekty, které mají podíl na krizi a možném kolapsu jednoho z nejcharakterističtějších a nejstarších rysů americké společnosti. Abychom se ale mohli zabývat současnou situací amerického snu, považuji za nezbytné se nejprve s tímto pojmem blíže seznámit v jeho původní podobě. Poté si ujasníme společenské změny, okolnosti a požadavky, s kterými se musí americký sen v současnosti potýkat.

2.3.2 Pravý americký sen

Spojené státy jsou již od dob kolonizace považovány za místo, kde každý schopný člověk zákonitě zbohatne. Nahrávají tomu především příběhy z úplných počátků, kdy se půda přistěhovalcům rozdávala prakticky zadarmo, případně prodávala pouze za symbolickou cenu. Mezi klíčové příčiny vzniku amerického snu tak patří především skutečnost, že na americkém území neexistovala žádná šlechta a všichni si byli rovni, tedy měli i stejné šance na úspěch.

Dalším velmi důležitým zdrojem představ zbohatnutí jsou příběhy lidí, kteří, ač zpočátku často úplně chudí, zázračně shromáždili obrovské jmění. Jako příklad miliardářů, kteří ve své době neměli obdoby, postačí zmínit např. ropného magnáta Rockefellera či ikonu automobilového průmyslu Henryho Forda.

Vidina magického zbohatnutí se od samých počátků nazývá americkým snem. Americký sen není ale pouhým označením, nýbrž značně propracovaným konceptem, jež po velkou část amerických dějin charakterizoval směr, kterým se ubírali miliony lidí žijících nejen na území Spojených států. Tento pojem totiž beze všech pochyb ovlivňoval a inspiroval

i příslušníky ostatních zemí, pro něž se pak stal jedním z důvodů proč opustit rodný stát a emigrovat do USA.

Přestože se na první pohled může zdát, že americký sen v sobě obsahuje zázrak zbohatnutí, a proto je tak populární, není tomu tak. Jak vysvětluje Jeremy Rifkin, jeho původní chápání v sobě obsahuje dva důležité faktory, jež podmiňují možnost dosažení tohoto snu přesto, a to je důležité si uvědomit, v žádném případě nezaručují úspěch. Dosažení amerického snu tak nemůžeme chápat jako právo, nýbrž pouze jako šanci, kterou dostaneme, pokud se budeme dostatečně snažit.

Prvním z těchto dvou podstatných činitelů je víra v Boha.¹¹⁰ Klíčovou roli zde hraje především to, že se Američané prakticky od vylodění v Plymouthu v roce 1620 až do dnešních dnů chápají jako Bohem vyvolený a ochraňovaný národ. Díky tomu jejich národní a potažmo i individuální sebevědomí dosáhlo značných výšin, a proto je víra ve své vlastní síly a schopnosti udržuje při optimistickém pocitu, že pokud něco chtějí, tak to dokážou.

Druhým, neméně důležitým činitelem, je praktická složka „s důrazem na materialismus, utilitarismus a osobní zájem v tržním prostředí.“¹¹¹ Pozoruhodnost tohoto snu tedy spočívá v propojenosti elementárních přání moderních věřících lidí: poklidného života tady na zemi a posléze jejich spasení.

V posledních letech ovšem dochází na více rovinách ke změně vnímání a tedy i následného ohrožení tohoto vysoce charakteristického jevu.

2.3.3 Nová generace

Významné změny ve společnosti, z nichž se kvůli názornosti a nepochybně i určitému zjednodušení zaměříme pouze na ty změny

¹¹⁰ Na tomto místě doufáme, že vysvětlení závažnosti této hodnoty v předchozích kapitolách (viz. např. kap. 1.3) bylo dostatečné, a proto není čtenář touto skutečností uveden do rozpaků.

¹¹¹ Rifkin, J. *Evropský sen*. 2005. s. 34.

zapříčiněné výchovou a vzděláváním, obměnily i tradiční pojetí amerického snu tak, jak jsme si ho vymezili na předchozích řádcích.

Snažení jak rodičů tak učitelů o výchování zdravě sebevědomých jedinců, kteří by měli dostatečnou víru sami v sebe, se bohužel v posledních letech zcela nezdařilo. Podle všeho nebyla nalezena správná míra, a tak jsou sice poslední generace sebevědomé, naneštěstí však ne zdravě. Tak dlouho bylo těmto jedincům opakováno, že jsou výjimeční ve svých vlastnostech a schopnostech, až tomu uvěřili, přestali se snažit a usilovat o dosažení svých cílů. Vždyť díky své jedinečnosti jich musí přesto docílit. Důsledkem je také to, že ve škole se standardy kvůli tomu, aby vždy někdo získal jedničku, logicky musejí snižovat. Proto jsou i normy užívané k hodnocení přepisovány, jejich nároky redukovány a požadavky snižovány, v důsledku toho všeho ovšem znovu klesá výkonnost jedince.

Z toho vyplývají dvě podstatné modifikace původního pojetí amerického snu. Zaprvé: nové generace vztahují na dosažení svého osobního úspěchu nárok, neboť vzhledem ke své domnělé výjimečnosti ho chápou jako své nezaměnitelné právo. Zadruhé: nejsou připraveni vydat žádné zvláštní úsilí – rozhodně ne dlouhodobou tvrdou dřinu.

Americký sen je tak oproštěn od svých směrodatných rysů. Nedá se však říci, že by kvůli tomu přestal v dnešní době existovat. Naopak, byl přeměněn tak, aby zapadal do současné moderní doby. Vytrvalou práci proto v posledních letech nahradilo nepředvídatelné štěstí kasin, nejrozumnějších typů loterií, televizních soutěží a reality show.

V současnosti jsme tedy svědky toho, že pro mnoho mladých lidí je americký sen spjat mnohem více se štěstím, náhodou a představivostí než s vytrvalým úsilím vedoucím k vytyčenému cíli, jak tomu bylo donedávna.

Lipset také upozorňuje na skutečnost, jež se v poslední době stává velmi problematickou. Je to nutnost dosažení úspěchu. V jejím rámci dochází k posunutí priorit a hodnot, které průměrný Američan běžně dodržuje. Aby

jeho úsilí nevyšlo naprázdno, což se může stát, jak jsme se zmínili výše, dojde k upravení prostředků, které k cíli vedou. Společensky je totiž horší prohrát, než zvolit nesprávné metody, a proto zde častěji dochází k menším podvodům apod.

Pro americkou mladou generaci střední a vyšší vrstvy je podle Rifkina také typická lhostejnost k penězům způsobená jejich dostatkem v přítomnosti. Přítomnost je totiž jediným časovým úsekem, o který se zajímají a kterým žijí. Podle svých zkušeností mohou penězi koupit vše, co chtějí, a to často ještě dříve, než si uvědomí svou tužbu. Mít všechno, nejednou i to, co si dosud nestihli přát, je nicméně ne zcela do důsledků uvědoměná kletba této generace. Jedním z nejvýznamnějších dopadů tohoto rozšířeného chování je bezpochyby ztráta motivace při dosahování cílů, ale také i úbytek schopností si dlouhodobý cíl a prostředky jeho dosažení zvolit.

2.3.4 Chudoba

Nezájem mladých Američanů ze středních vrstev ostře kontrastuje s dalším důležitým ukazatelem soudobé krize amerického snu. Tím je fakt, že převážná většina obyvatel, jež by si chtěla tento sen splnit, nespadá do skupiny možných realizátorů. Přestože původní koncepce byla univerzální nadějí bez jakýchkoliv restrikcí, co se týče uchazečů o tento sen,¹¹² dnes tomu tak již není.

Otázka chudoby je velmi citlivá kdekoliv na světě, ve Spojených státech – jedné z nejvyspělejších a nejbohatších zemí – však způsobuje značně kontroverzní diskuze. Předmětem jsou především kritéria stanovení hranice chudoby, která jsou v platnosti sice již půl století, ale podle stavu ekonomiky se upravují. Proto jsou statistické údaje získané díky the Current Population Survey označovány kritiky z obou stran buď jako přehnané nebo

¹¹² S podstatnou výjimkou černošských občanů, kteří se k tomuto snu mohli připojit až v 60. letech 20. století. Přestože i nadále zůstávají poměrně skeptičtí, většina z nich věří, že tvrdou prací a studiem mohou dosáhnout lepšího života. (Lipset, S. M. *Dvousečná zbraň: Rub a líc americké výjimečnosti*. 2003. s. 121.)

jako podceněné. Podle tohoto průzkumu bylo v roce 2009 14,3% Američanů pod hranicí chudoby, což představuje neuvěřitelných 43,6 milionů Američanů. Rok předtím se chudoba týkala „pouhých“ 13,2% obyvatel.¹¹³ Tato nekompromisní čísla ukazují kolik milionů lidí běžně balancuje na hranici chudoby.

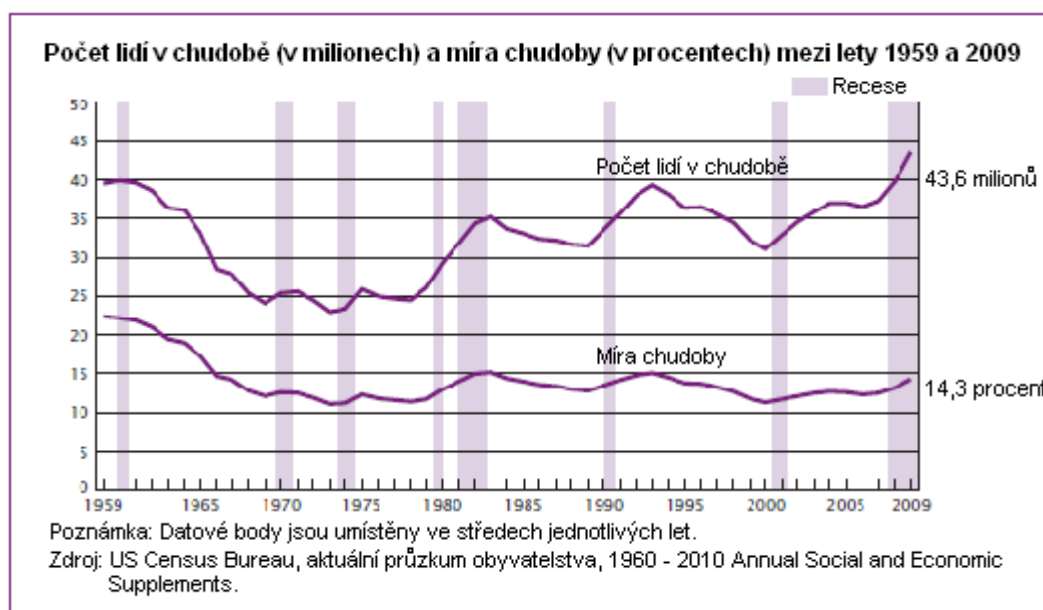
Přestože válka proti chudobě byla vyhlášena již prezidentem Johnsonem v lednu 1964, nedokázala americká vláda až dodnes pomoci těm, kteří oporu nejvíce potřebovali. Jak je vidět na grafu č. 5, pod hranicí 25 milionů lidí žijících v chudobě se USA během 50 let, kdy se shromažďují údaje, ocitli pouze šestkrát. Údaje z roku 2009 jsou vůbec nejvyššími za celé období.

Jak konstatuje sociální kritik Michael Harrington ve svém díle *The Other America*, tito lidé, přestože jsou kvůli vládní podpoře chápáni převážným zbytkem pracující populace jako břemeno, které si za vše může svou neschopností či nedostatkem vůle, nemají bez pomoci vlády žádnou šanci se vlastními silami z chudoby vymanit. Kvůli nedostatečnému vzdělání, lékařské péči, nevyhovujícímu bydlení a stravování je pro ně prakticky nemožné získat a posléze udržet stálé zaměstnání. To však potřebují, aby se mohli vymanit ze začarovaného kruhu, v kterém přežívají. Zaměstnání, jež by jim poskytlo alespoň tolik peněz, aby mohli dbát o své zdraví, je totiž vázáno na skutečnost, že budou schopni do práce pravidelně chodit, tedy že nejsou náchylní k nemocem. Vzhledem k výše zmíněným problémům je to bohužel nereálné.

I kvůli tomu, že nejsou běžně ve styku s jinými vrstvami, kterým by se dařilo lépe, a pokud jsou, dostane se jim nejčastěji pohrdání, není nijak překvapivé, že na americký sen rezignovali. Toto selhání při snaze o vymanění se z chudoby již přestalo být neúspěchem jedince, ale stalo se prohrou celé společnosti.

113 *About Poverty - Highlights - U.S Census Bureau* [online]. c2010, last revision 16th September 2010. [cit. 23.2.2011]. Dostupné z: <http://www.census.gov/hhes/www/poverty/about/overview/index.html>.

Graf č. 5 Počet chudých v USA během let 1959 - 2009¹¹⁴

Zajímavé je, že většinová společnost nevidí problém chudoby jako nikterak vážný, a tudíž nesouhlasí s ojedinělými reformami navrhovanými vládou. Důvodů pro pověstnou neviditelnost, nikoliv však přehlížení či opomenutí, je hned několik.¹¹⁵ Mezi nejpodstatnějšími jsou snahy jednotlivých vlád ukázat svou úspěšnost na tomto poli, a proto vykládají čísla pozitivněji, než jakými skutečně jsou. Mnohokrát tak do skupiny chudých nezapočítávají vězně, jedince mladších 15 let, kteří nemají příbuzné apod.

Za obtížností vidět desítky milionů lidí postižených chudobou stojí i jejich koncentrace na místa, do kterých nikdo jiný nemá běžně důvod jít. Na jedné straně jsou to slumy, jež jsou odděleny od zraků ostatních, a to i pokud se nacházejí v centru měst. Aby do nich nikdo nezavítal omylem slouží rozbitá cesta, která k nim zpravidla vede jako ukazatel. Na druhou stranu je to ale i otázka věku a nemoci chudých, neboť značný podíl tvoří lidé starší 65

114 *Number in Poverty and Poverty Rate: 1959-2009* [online]. c2010. [cit. 23.2.2011]. Dostupné z: <http://www.census.gov/hhes/www/poverty/data/incpovhlth/2009/pov09fig04.pdf>.

115 Harrington, M. *The Other America*. 1981. s. 3-52.

let, kteří již obvykle ven nevycházejí. Velké procento tvoří také děti a mladiství do 18 let.

Paradoxně i masová produkce oblečení přispívá k neviditelnosti chudých. Jejich dostupnost a vysoká standardizovanost jim zaručuje jejich utajení, neboť se oblékají bez větších rozdílů stejně jako vrstvy bohatší.

2.3.5 Nové požadavky

Ke změnám, které mají podíl na změně povahy amerického snu, ovšem nedochází pouze na území Spojených států nýbrž na celosvětové scéně. Vzhledem k moderním technologiím, díky nimž je možný rychlý přesun informací, a také revoluci v dopravních službách, kvůli kterým je přeprava zboží i osob otázkou v řádech hodin, se požadavky na jednotlivé země značně přeměnily. Různé státy se s těmito požadavky vyrovnávají odlišnými způsoby – některé, jako Čína a Indie, jich naplno využily, jiné z globálního propojení už tolik netěží. Do druhé skupiny patří především Spojené státy.

Ačkoliv se politika USA od roku 1990 oproti předchozím desetiletím výrazně změnila, neboť zřetelně stoupla otevřenost americké ekonomiky vůči cizím státům, neustále se zdá, že nedokáže měnit svou politiku dostatečně rychle. Dokonce i snaha vlády reagovat se neseťká s velkým pochopením Američanů. Naopak běžní občané chtějí ochránit svou zemi před zahraničními vlivy a i nadále zůstat individuálními. Důsledkem je pak pokles ekonomického významu USA, jelikož i další země se této potřebě dokázaly přizpůsobit lépe. Např. japonský i evropský průmysl vykazují vyšší stupeň globalizace.¹¹⁶

Právě Evropská unie je v posledních letech celek, který se šance chytil a v boji o přední místa v různých průmyslových odvětvích, nadnárodních

¹¹⁶ Davis, J., Daniels J. *U.S. Corporations in Globalization* [online]. c2000. [cit. 18.3.2011].

Dostupné z:

<http://epublications.marquette.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1025&context=econ_fac&sei-redir=1#search=%22Brewer,+T.,+Boyd,+G.+Globalizing+America.+2000.%22>.

korporacích i celosvětových institucích sbírá úspěchy. Evropský sen je pak pro ten americký nečekanou konkurencí. Vzhledem k tomu, že koncepce amerického snu vznikla již v 17. století a až do nedávných let zůstávala beze změny, zdá se, že v současném světě má větší šanci uspět sen, který se nemusí adaptovat na nově vzniklou situaci, ale přímo se v ní rodí.

Oba dva sny v sobě nesou své kouzlo, ale i potenciální problémy. „Evropský sen dává přednost vztahům ve společenství před individuální nezávislostí, kulturní různorodosti před asimilací, kvalitě života před hromaděním majetku, udržitelnému vývoji před neomezeným materiálním růstem, zábavě před tvrdou dřinou, všeobecným právům a právům přírody před vlastnickými právy a celosvětové kooperaci před jednostranným uplatňováním moci.“¹¹⁷

Jak prorokuje drtivá většina sociologů a ekonomů, jelikož Spojené státy nemají jinou ekonomicky výhodnou možnost než se současnou situaci přizpůsobovat, budou v globalizaci a otevírání svých trhů nadále pokračovat. Jak to ale bude působit na americký sen a jakými proměnami kvůli celosvětovým změnám bude muset projít a především, jestli to vůbec přežije, si zatím nikdo netroufá odhadnout.

2.3.6 Shrnutí

Dnešní krize amerického snu je způsobena novými požadavky, které jsou na něj kladeny. Mezi ně patří požadavky ekonomické, jako je nutnost globalizace a společenské, kdy většina amerických občanů buď nemá možnost snu dosáhnout, protože patří k chudým, nebo je pro ně naopak nezajímavý, neboť jsou obklopeni materiálním dostatkem.

¹¹⁷ Rifkin, J. *Evropský sen*. 2005. s. 11-12.

3 Využití tématu na 2. stupni základních škol

Přestože cílem této práce je spíše podat teoretický výklad týkající se důvodů výjimečnosti Spojených států a ukázat, kde se projevují, nelze se vzhledem k mému zaměření – tedy učitelství občanské výchovy a anglického jazyka pro 2. stupeň základních škol – nezmínit, jak by se dalo toto téma během hodin využít.

Následující stránky poskytují pouze nápady jak téma do hodin zpracovat. Neposkytují ovšem z důvodů týkajících se limitů rozsahu práce celé plány hodin. Rozvržení témat pro občanskou výchovu vychází z ŠVP Základní školy Votice, přístupné online.¹¹⁸

3.1 6. třída

Protože žáci 6. třídy základní školy jsou stále velmi komunikativní a ochotní mluvit o sobě a svých pocitech, ráda bych zde propojila dlouhodobý projekt anglického jazyka, jehož cílem je především seznámení se s mentalitou Američanů. Na jeho počátku děti během hodin anglického jazyka čtou krátké příspěvky v časopisech (případně napsané učitelem) od dětí z různých států USA. Vzhledem k jazykové vybavenosti českých dětí tyto články zahrnují především běžné údaje o životě amerického dítěte, jako je jeho jméno, bydliště, počet sourozenců, koníčky apod.

Díky kontaktům učitele a spolupráce s americkými školami získá každé dítě adresu jednoho amerického školáka. Tato adresa bude nejprve emailová, neboť přístup k internetu je ve škole zajištěn a bude záležet pouze na dětech a jejich rodičích, zdali budou ochotni poskytnout adresu svého bydliště a dopisovat si prostřednictvím pošty. Přestože si uvědomuji, že ne všechny děti se pravděpodobně do dopisování zapojí, získané poznatky

¹¹⁸ Dvořáková, L. *Základní škola Votice* [online]. c2010. [cit. 12.4.2011]. Dostupné z: <http://www.zsvotice.cz/vzdelavaci_program.php>.

o trávení volného času amerických dětí, sportech, památkách, tradicích atd. budou sdíleny s ostatními.

Pro snadnější zapamatování a vizualizaci bude ve třídě viset mapa Spojených států, do které každé dítě přispěje zařazením typických památek pro daný stát. Děti si tak lépe uvědomí, že USA se skládá z většího množství států, které se od sebe značně liší.

V rámci běžně probíraného tématu „Kamarádství a přátelství“ do hodiny občanské výchovy zařadíme i průřezové téma multikulturní výchovy. Na základě poznatků získaných prostřednictvím časopisů a emailů od amerických dětí poprosíme žáky, aby jmenovali vše, co mají se svým americkým kamarádem společné a také to, v čem se liší. Rozvineme diskuzi o možných příčinách daných odlišností. Učitel pouze podněcuje diskuzi dobře mířenými otázkami, nemá ovšem hlavní slovo. Důležité je, aby se diskuze neproměnila v učitelův výklad.

Cílem této hodiny je pochopení žáků, že přestože rozdíly mezi národy existují a mají rozličné důvody, mohou spolu jejich jedinci přátelit. (Jelikož nepředpokládám, že by nějaké dítě nesouhlasilo s tímto závěrem na příkladu Američanů, dalo by se toto téma rozvíjet i na příkladu jiných národů a menšin v České republice.) Rozvíjí se zde kompetence komunikativní, občanské, sociální a personální.

3.2 7. třída

V rámci probíraného tématu „Vlast“ se děti zaměřují na pochopení a oživení si zvyků a tradic českého státu. Zabývají se i státními symboly a svátky. Během hodin anglického jazyka se děti obvykle setkávají se svátky a tradicemi anglicky mluvících zemí. Často ale nezbývá dostatek času k vysvětlení původu těchto svátků. Proto se domnívám, že ukázání si rozmanitosti světových tradic¹¹⁹ – neboť mám osobní pocit, že se v dnešní době zbytečně příliš orientujeme pouze na Spojené státy – a pochopení

¹¹⁹ Do kterých bych zařadila tradice etnik, jež jsou zastoupeny ve třídě.

příčin jejich udržování pomůže k většímu porozumění mezi různými etniky.

Jako prostředek bych využila příběhy a pohádky popisující dané události, např. díkůvzdání apod. Pomocí křížovek, na kterých žáci pracují ve dvojicích, se dozvědí základní údaje o tradici či svátku - tajenkou je země, v které se tento svátek drží.

Cílem je vytvoření kalendáře, v němž budou zaneseny všechny zmíněné svátky.

V těchto hodinách se rozvíjejí kompetence k učení, protože děti vyhledávají a propojují nejrůznější informace, komunikativní, sociální a personální a také občanské. Opět v hodině propojujeme poznatky z hodin anglického jazyka a občanské výchovy. Pracujeme ale i s obsahem dějepisu. Studujeme průřezové téma výchovy demokratického občana, ale zapojujeme do něj i multikulturní výchovu.

3.3 8. třída

Během hodin o práci a výběru povolání se zaměříme i na oblast hospodaření s penězi. Při té příležitosti představíme dětem americké reklamy, poprvé v dějinách zaměřené na zákazníka místo na produkt. Děti pracují ve skupinách a snaží se vypsát rozdíly mezi tehdejší reklamou a tou dnešní, např. větší použití barev, agresivnější forma, snaha šokovat zákazníka atd. V diskuzi poté popíší, jak na ně dnešní reklama působí. Dalším tématem může být odlišnost reklam pro různé národy.

Jako projekt si ve skupině tři žáci zvolí jakýkoliv produkt – zdravý či zdraví škodlivý – a vytvoří na něj reklamní plakát podle svého. Podmínkou ovšem je, že reklama na zdraví škodlivý produkt zákazníka od jeho koupi odrazuje.

I v tomto případě se nejvíce rozvíjí komunikativní, sociální a personální kompetence. Dotýkáme se multikulturní a mediální výchovy.

3.4 9. třída

V rámci učiva o mezinárodních vztazích a organizacích uděláme brainstorming, kdy žáci jmenují důvody proč být členem mezinárodní organizace OSN. (Tato aktivita předpokládá, že žáci již byli s touto organizací dříve seznámeni.) Žákům pak učitel oznámí, že většina obyvatel Spojených států s ohledem na své hodnoty - tedy vlastenectví, náboženství, svobodu, individualismus a materialismus – nevidí své členství pozitivně. Ve skupinách po třech, kdy je jednodušší zapojení všech členů, se žáci snaží přijít na důvody vyplývající z těchto hodnot, které by jejich členství negativně ovlivňovaly. Poté se vždy dvě skupiny spojí a podělí se o své názory. Následuje diskuze o možných nevýhodách členství. Výsledkem je text každého žáka ve formě volného psaní. To znamená, že žák zachycuje své myšlenky volně tak, jak přicházejí a nepřemýšlí cíleně o tématu. Píše pouze to, co ho na téma „Členství v OSN“ napadá. Za domácí úkol má pak napsat souvislý a výstižný text o OSN, včetně kladů a záporů jeho členství.

Cílem různých aktivit o stejném tématu je lepší uvědomění si propojenosti dalších předmětů, které na první pohled s tématem nemusejí úplně souviset. Žáci si tímto způsobem také snadněji osvojí důležitá fakta o OSN a bezpochyby si také utvoří vlastní názor na tuto organizaci.

Cvičí různé kompetence, např. komunikativní a k učení. Zabývají se průřezovým tématem výchovy k myšlení v evropských a globálních souvislostech.

Závěr

Tato práce se zabývala oblastmi, které ze Spojených států dělají stát výjimečný. Přestože bylo toto slovo použito na různých místech, na žádném si nepřivlastňovalo nádech nadřazenosti nad ostatními zeměmi a bylo použito ve stejném smyslu jako v prostudovaných publikacích. V porovnání s dalšími vyspělými státy tak zahrnovalo především neobvyklost, mimořádnost a odlišnost některých projevů vybraných hodnot a také sféry exkluzivní pro tento stát. Do posledně zmíněné kategorie patří zejména část týkající se amerického snu.

Hlavním úkolem však bylo pojmenování hodnot typických pro Spojené státy. Jako nejvýznamnější se sociologům jeví vlastenectví, náboženství, individualismus a svoboda. Přestože materialismus se jako hodnota v amerických publikacích neuvádí – a pokud se o ní některý autor zmiňuje, je to pouze poskrovnu a především jako o rysu typickém pro Spojené státy – nemohla jsem ho opominout. Hloubka, do jaké ovlivňuje tuto zemi, je totiž stěží uvěřitelná.

Jak jsme dokázali v této práci díky studiu historického vývoje, který zahrnoval klíčové důvody vedoucí k vytvoření prvních kolonií i nesnáze, které kolonisty provázely, všechny hodnoty, které tvoří Spojené státy, zde byly přítomny již při vylodění prvních osadníků. Vyplývá z toho tedy, že vznikaly na území jiných států. Kvůli objektivitě práce jsem se snažila nezaměřovat se pouze na nejkřiklavější problémy a nejcharakterističtější výsledky, ale usilovala jsem o seznámení čtenáře s různými oblastmi, které s tématem souvisejí. Výsledkem je odhalení jak pozitivních tak negativních důsledků daných hodnot.

Pojďme si některé z nich stručně připomenout.

Míra vlastenectví a s tím související hrdosti na svou zemi a příslušnost k americkému národu je nejvyšší ze všech vyspělých států. Přesto i zde klesá. Důvodem je především narůstající význam globalizace a také chápání se v rámci minorit. Základem těchto minorit může být jak etnická příslušnost,

tak ale i jiná sexuální orientace či příslušnost k určité skupině, např. feministek, seniorů atd. Identifikace sebe sama spíše pomocí minorit než příslušností k danému národu je běžnější u vzdělanějších vrstev. I u nich se ale způsob sebeurčení změnil v případě, že dojde k šoku, kterým byl např. teroristický útok z 11. září 2001.

Vysoký stupeň hrdosti, který je u většiny Američanů spojen s představou, že jejich kultura je lepší než kultury jiné, komplikuje vztahy s ostatními státy. USA si dávají totiž velmi záležet na ochraně a udržení vlastních hodnot, zároveň však předpokládají, že ostatní země jejich zvyky a ideje vítají.

Tento dojem není založen pouze na vlastenectví, ale vychází i ze silných náboženských představ mesianismu. Argument Woodrowa Wilsona, že Spojené státy byly vytvořeny proto, aby realizovaly ideál společnosti, se mi v dnešní době zdá však již přežitý. Myslím si to hlavně proto, že kvůli svému obvykle nízkému prokazování zájmu vůči ostatním zemím, neochotě výrazněji se připojit k ochraně životního prostředí na globální úrovni a také nevelké podpoře, kterou prokazují nadnárodním organizacím, nemají dostatek možností poznat a pochopit potíže a zájmy ostatních zemí. Z toho důvodu je značně problematické a sporné v současnosti souhlasit s ideou jejich předurčenosti.

Náboženství na jiné než politické úrovni ovšem výrazně stmeluje americkou společnost, přestože zde existuje nepřeborné množství církví a sekt. Dává jim jasný základ morálky, který se církev od církve nijak zvlášť neliší, a často také tvoří jádro občanských společností.

I individualismus má své pozitivní a negativní účinky. Víra sama v sebe a své schopnosti je jasně kladnou záležitostí. Rozpor může způsobit fakt, že snaha dosáhnout vlastních cílů často opomíjí důležitost citových pout na rodinu a na bydliště. Negativně se pak projevuje například v zahraniční politice, kdy ovlivňuje podporu mezinárodních institucí tak, jak jsme si již ukázali.

Velké rozpory působí i rozsah svobody, kterou Američané mají. Stát

jím nezasahuje prakticky do žádné oblasti soukromé, o to více však podrobuje kontrole vše, co se týká možného ohrožení země. Na druhou stranu se vzhledem k jejich zkušenostem není čemu divit.

Honba za materiálními statky a úsilí všech Američanů stavět na odív nejnovější modely čehokoliv pramení z původní koncepce amerického snu. Jeho dosažení a úspěch jednotlivců je zde měřen právě majetkem, a proto je nezbytné ho vystavovat, chlubit se jím a předvádět ho, jak bravurně ve své teorii popsal Thorstein Veblen. Ačkoliv s platností této teorie pro dnešní společnost (nebo spíše pro společnost 50. let) polemizuje Riesman, který dochází k názoru, že materialisticky zaměřených lidí ubývá, já osobně se s jeho závěrem neztotožňuji. Bylo to právě období po 2. světové válce, kdy prudce stoupla oblíbenost spotřebního způsobu života. Každý chtěl vlastnit novinky, jež v té době přišly na trh. Nejzajímavější z nich byly televize, mikrovlnné trouby a samozřejmě nové typy automobilů. I reklama se v této době mnohem více zaměřila na vytváření životního stylu zákazníků, a proto uváděla jakékoliv spotřební zboží do vztahu se společenským životem kupujících.

Druhá část práce měla za úkol popsat další sféry, jenž jsou pro Spojené státy typické a poukázat na to, jak dále ovlivňují okolní svět. Síla jejich působení je zřetelně vidět na Riesmanově teorii o nástupu vnějškově řízených lidí. Tento trend, který se projevuje především zaměřením na druhé, se totiž ze Spojených států rychle šíří do ostatních rozvinutých zemí. Potvrzuje ho i již výše zmíněný přechod v reklamní sféře od původní důležitosti výrobku samotného k tomu, jak vlastnictví tohoto produktu změní jednání s druhými.

Ačkoliv by se mohlo zdát, že země natolik obrovská a mocná jako USA pouze šíří svůj vliv a diktuje své zájmy ostatním státům, na tématu amerického snu se nám podařilo ukázat, že vlivy působí oběma směry. I Spojené státy se tak musí přizpůsobovat novým okolnostem, před které jsou postaveny. Dopady globalizace a také změny ve společnosti zapříčinily počínající proměny jejich příznačného snu a jeho dnešní krizi. Ta spočívá

především v úbytku lidí, kteří se o jeho dosažení pokoušejí.

Prvním důvodem je poměrně dobře zabezpečená střední třída, pro kterou sen přestal být atraktivní a to především kvůli všemu, co původně obnášel – tedy nezdolnou snahu, vytrvalost a píli, jenž by pouze poskytly šanci tohoto snu dosáhnout. Místo dřiny si dnešní mladí Američané vytvořili jinou cestu možného dosažení. Tou se stala výhra v podobě štěstí kasin, loterií a všemožných televizních soutěží. Shodný styl zázračného zbohatnutí si v dnešní době volí i obyvatelé ostatních zemí světa.

Druhý důvod v rámci jedné z nejbohatších zemí často způsobuje rozpaky. Je jím zhruba 44 milionů obyvatel žijících pod hranicí chudoby, kteří se bez pomoci státu nemají jak z chudoby vymanit. Pomoc státu je ale malá a nesetkává se s dostatečným pochopením Američanů. Jako hlavní příčinu nízké podpory sociálních dávek a pomoci uvádí M. Harrington veřejně rozšířený názor, že chudí lidé si za vše mohou sami, protože jsou líní a nepracují dostatečně. Odpovědnost za svůj vlastní život pramenící z individualismu tak má další negativní dopad, který se rozšířil i mimo území Spojených států.

Vysoké pracovní nasazení typické pro Američany má podle mého názoru tři základní příčiny. Jsou jimi vyšší finanční hodnocení, důraz na zajištění své vlastní soběstačnosti za každou cenu a samozřejmě musím souhlasit i s výstižnou připomínkou O. Machotky, že práce se pojí s mravními hodnotami. To je spolehlivě vidět na neplacených charitativních činnostech, které jsou ve Spojených státech nebývale rozšířené.

Jak jsme se snažili ukázat v předchozích kapitolách, Spojené státy se v mnoha tématech vymykají evropskému chápání a hlavně její realitě. Stejně tak přesahují i běžné zkušenosti občanů jiných vyspělých, ale neevropských zemí. Odlišují se ve svých hodnotách, životních představách a rovněž v názorech na kosmopolitní otázky. Kdyby se takovéto rozdíly objevovaly v jakékoliv jiné zemi, byly by jejich analýzy nepochybně zajímavé, přesto ale ne pro zbytek planety životně důležité.

Identifikace stavebních kamenů nejmocnějšího státu světa, jejich

analýza a pochopení rozdílů by měla přispět k většímu porozumění této země a jejích občanů. Lepší pochopení Spojených států svým způsobem povede i k jasnějšímu uvědomění si důsledků kroků, které zavádí vlády jednotlivých zemí po celém světě podle modelu USA.

Klíčová role těchto výsledků jistě nepřipadá k použití pouze omezenému okruhu čtenářů, kteří se zabývají Spojenými státy na sociologické, politické či diplomatické úrovni, ale i všem žákům základních škol, kteří chtějí vědět, proč se Američané – v běžném životě i politické úrovni - chovají tak, jak se chovají. Přestože cílem této práce nebylo podat ucelené plány hodin, snažila jsem se navrhnout způsoby, jakými by se toto téma představilo žákům základních škol. Věřím, že rozličnost témat dává dostatek možností, jak témata uchopit v různých třídách.

Seznam literatury

Monografie

- Albrightová, M. *Mocní a všemohoucí: úvahy o Bohu, Americe a mezinárodních vztazích*. 1. vyd. Praha: Práh, 2006. 325 s. ISBN 80-7252-151-9.
- Cook, R. *Civil War America: Making a nation, 1848-1877*. 1st ed. London: Longman, 2003. 408 s. ISBN 978-0582381070.
- Dubská, I. *Objevování Ameriky: příspěvek k otázkám "moderního člověka"*. 1. vyd. Praha: ČSS, 1964. 175 s.
- Harrington, M. *The Other America: Poverty in the United States*. 3rd ed. New York: Penguin, 1981. 221 s. ISBN 0-14-021308-2.
- Huntington, S. P. *Kam kráčíš, Ameriko? Krize americké identity*. 1. vyd. Praha: Rybka Publishers, 2005. 419 s. ISBN 80-86182-87-8.
- Jandourek, J. *Sociologický slovník*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007. 285 s. ISBN 978-80-7367-269-0 2001.
- Johnson, P. *Dějiny amerického národa*. 1. vyd. Praha: Academia, 2000. 850 s. ISBN 80-200-0799-7.
- Kagan, R. *Nebezpečný národ: zahraniční politika USA*. 1. vyd. Praha: NLN, 2008. 1. sv. ISBN 978-80-7106-969-0.
- Kohut, A. - Stokes, B. *Amerika proti svetu : v čom je iná a prečo ju nemajú radi*. 1. vyd. Bratislava: Slovart, 2006. 255 s. ISBN 80-8085-103-4.
- Lévy, B. H. *Americká závrať*. 1. vyd. Brno: Host, 2006. 346 s. ISBN 80-7294-203-4.
- Lipset, S. M. *Dvousečná zbraň: Rub a líc americké výjimečnosti*. 1. vyd. Praha: Prostor, 2003. 380 s. ISBN 80-7260-094-X.

- Machotka, O. *Amerika: Její duch a život*. 1. vyd. Praha: Melantrich, 1946. 337 s.
- McDowall, D. *An Illustrated History of Britain*. 1st ed. Harlow: Longman, 1991. 188 s. ISBN 0-582-74914-X.
- McShane, M. D., Williams, F. P. *Encyclopedia of American prisons*. 3rd ed. New York: Garland Publishing. 1996. 560 s. ISBN 0-203-00937-1.
- O'Callaghan, B. *An Illustrated History of the United States*. 1st ed. Harlow: Longman, 1990. 144 s. ISBN 0-582-74921-2.
- Riesman, D. Glazer, N. - Denny, R. *Osamělý dav: Studie o změnách amerického charakteru*. 1. zkrác. vyd. s novým dodatkem autora. Praha: MF, 1968. 365 s. Ypsilon. ISBN 978-80-7017-062-5.
- Rifkin, J. *Evropský sen: jak evropská vize budoucnosti potichu zastíňuje Americký sen*. 1. vyd. Praha: Evropský literární klub, 2005. 423 s. ISBN 80-86316-62-9.
- Schambra, W. A. *Být s lidmi: Staré hodnoty nového občanství*. Praha: Občanský institut, 1995. 15 s. Bulletin OI ; Č. 43.
- Schleyová, N., Busseová, S. *Války USA: Kronika agresivního národa*. 1. vyd. Praha: Brána, 2004. 217 s. ISBN 80-7243-226-5.
- Takaki, R. *A Different Mirror: A History of Multicultural America*. 1st ed. Boston: Little, Brown and Company, 1993. 508 s. ISBN-10: 0316831115.
- Tocqueville, A. *Demokracie v Americe*. 2. vyd. Praha: Academia, 2000. 624 s. ISBN 80-200-0829-2.
- Tvaroh, P. *Tam v Americe*. 1. vyd. Praha: Nakl. polit. lit., 1962. 198 s.
- Veblen, T. *Teorie zahálčivé třídy*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. 344 s. ISBN 80-85850-71-0.
- Wolfe, A. *One Nation, After All*. 1st ed. New York: Viking, 1998. 359 s. ISBN 014027572X.

Elektronické zdroje

- *About Poverty - Highlights - U.S Census Bureau* [online]. c2010, last revision 16th September 2010. [cit. 23.2.2011]. Dostupné z: <<http://www.census.gov/hhes/www/poverty/about/overview/index.htm>>
- *American Made Products and/or Services Made in USA* [online]. c1995. [cit. 23.10.2010]. Dostupné z: <<http://www.madeinusa.org>>.
- *American Religion, from Life in the USA: The Complete Guide for Immigrants and Americans* [online]. c2010, last revision 7th August 2010 [cit. 9.10.2010]. Dostupné z: <<http://www.lifeintheusa.com/religion>>.
- Bell, L., Freeman, R. *Why Do Americans and Germans Work Different Hours?* [online]. c1994. [cit. 4.12.2010]. Dostupné z: <<http://ideas.repec.org/p/nbr/nberwo/4808.html>>.
- *Bureau of Justice Statistics Drug Arrests by Age* [online]. c2010, last revision 18th April 2011 [cit. 15.11.2010]. Dostupné z: <<http://bjs.ojp.usdoj.gov/content/glance/drug.cfm>>.
- Davis, J., Daniels J. *U.S. Corporations in Globalization* [online]. c2000. [cit. 18.3.2011]. Dostupné z: <http://epublications.marquette.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1025&context=econ_fac&sei-redir=1#search=%22Brewer,+T.,+Boyd,+G.+Globalizing+America.+2000.%22>.
- *Democracy Versus the Melting Pot: A Study of American Nationality* [online]. [cit. 15.9.2010]. Dostupné z: <<http://www.expo98.msu.edu/people/Kallen.htm>>.
- Dvořáková, L. *Základní škola Votice* [online]. c2010. [cit. 12.4.2011]. Dostupné z: <http://www.zsvotice.cz/vzdelavaci_program.php>.
- *Homeschooling in the United States: 2003 - Executive Summary*

- [online]. [cit. 10.11.2010]. Dostupné z: <<http://nces.ed.gov/pubs2006/homeschool/>>.
- Kohls, L. R. *Why Do Americans Act Like That?* [online]. [cit. 12.8.2010]. Dostupné z: <http://www.uku.fi/~paganuzz/xcult/values/Amer_values.htm>.
 - *Letters from an American Farmer*. [online]. [cit. 12.8.2010]. Dostupné z: <<http://xroads.virginia.edu/~hyper/CREV/home.html>>.
 - Mokráš, L. *Struktura zadlužení USA, EMU a Japonska* [online]. c2009. [cit. 2.11.2010]. Dostupné z: <http://www.csas.cz/banka/content/inet/internet/cs/Special_2009_10_20.pdf>.
 - *Narcotics Detecting Dogs - Drug Detection for Drug Prevention* [online]. [cit. 18.11.2010]. Dostupné z: <<http://www.sniffdogs.com>>.
 - *No birthday cake for little Hitler - Times Online* [online]. c2008. [cit. 15.11.2010]. Dostupné z: <http://www.timesonline.co.uk/tol/news/world/us_and_americas/article5358489.ece>.
 - Novotný, R. *Ceny nemovitostí: Levné úvěry a daňové úlevy?* [online]. c2010. [cit. 1.11.2010]. Dostupné z: <<http://www.hypoindex.cz/clanky/ceny-nemovitosti-levne-uvery-a-danove-ulevy/>>.
 - *Number in Poverty and Poverty Rate: 1959-2009* [online]. c2010. [cit. 23.2.2011]. Dostupné z: <<http://www.census.gov/hhes/www/poverty/data/incpovhlth/2009/pov09fig04.pdf>>.
 - Peters, R. *Welcome to Ruth Peters.com* [online]. c2004. [cit. 20.11.2010]. Dostupné z: <<http://www.ruthpeters.com>>.
 - Pew Research Center. *Bush and Public Opinion* [online]. c2008. [cit.

- 6.11.2010]. Dostupné z: <<http://pewresearch.org/pubs/1063/bush-and-public-opinion>>.
- Pew Research Center. Trends in Attitudes Toward Religion and Social Issues: 1987-2007 - Pew Research Center [online]. c2011, last revision 22nd March 2007 [cit. 10.1.2011]. Dostupné z: <<http://pewresearch.org/pubs/614/religion-social-issues>>.
 - Population Division. *Home Schooling in the United States* [online]. c2001, last revision 28th August 2008 [cit.10.11.2010]. Dostupné z: <<http://www.census.gov/population/www/documentation/twps0053/twps0053.html>>.
 - *Pres. Obama National Address to Students* [online]. c2009. [cit.7.6.2010]. Dostupné z: <<http://www.youtube.com/watch?v=3iqsxCWjCvI>>.
 - Reuters. *US Has the Most Prisoners in the World* [online]. c2006. [cit. 14.11.2010]. Dostupné z: <<http://www.commondreams.org/headlines06/1209-01.htm>>.
 - *Sometimes it's right to snoop on your kids - Parenting* [online]. c2004. [cit.20.11.2010]. Dostupné z: <<http://today.msnbc.msn.com/id/6255798>>.
 - Sortof. *Michael Hauser: Chvála materialismu* [online].c2009, poslední revize 23.7.2010 [cit. 20.10.2010]. Dostupné z: <<http://www.denikreferendum.cz/clanek/4978-chvala-materialismu>>.
 - Steiner, S. *Amish* [online]. c1999, last revision 18th April 2011 [cit. 22.10.2010]. Dostupné z: <<http://www.gameo.org/encyclopedia/contents/A4574ME.html>>.
 - Szabo, L. *Number of Americans taking antidepressants doubles* [online]. c2009, last revision 8th April 2009. [cit. 3.1.2011]. Dostupné z: <http://www.usatoday.com/news/health/2009-08-03-antidepressants_N.htm>.

- *U.S. household debt keeps shrinking - Los Angeles Times* [online].
c2010. [cit. 2.11.2010]. Dostupné z:
<<http://articles.latimes.com/2010/aug/17/business/la-fi-consumer-debt-20100817>>.
- *Young 'Adolf Hitler' and Two Sisters Removed From Home* [online].
c2009. [cit.15.11.2010]. Dostupné z:
<<http://www.foxnews.com/story/0,2933,479904,00.html>>.
- *Your Kids on Drugs? Hire Drug-Sniffing Dog to Find Out* [online].
c2010. [cit.15.11.2010]. Dostupné z:
<<http://www.opposingviews.com/i/your-kids-on-drugs-hire-drug-sniffing-dog-to-find-out>>.

Seznam příloh

Grafy:

- Graf č. 1 Religiozita ve Spojených státech mezi lety 1987 – 2007.....29
- Graf č. 2 Rozložení ateistů a agnostiků v politickém spektru: 1987-2007.....30
- Graf č. 3 Počet uvězněných kvůli drogám podle věku, 1970-2007.....52
- Graf č. 4 Víra v tradiční morální hodnoty během let 1987 – 2007.....66
- Graf č. 5 Počet chudých v USA během let 1959 – 2009.....83